

באר בשדה

גליון תורני מבית המדרש דקהל שטפנשט • מהנעשה ונשמע במוסדות שטפנשט

באר חפרוה שרים

ילקוט מתורת רבותינו הקדושים זע"א בפרשת השבוע

הכנה דרבה לקבלת התורה

כותב הרה"ק רבי יצחק מהוסיאטין זי"ע: זוכרנו, שפעם אחת השיב אבי ז"ל (האהלי יעקב) מכתב לקרוב משפחה בפרוס חג השבועות, וכתב שם: מקצר אני במכתבי, כי אין זמני פנוי עקב חג השבועות העומד על דלתותינו, ולא הכנתי עדיין את עצמי כראוי לקבל את התורה, והדברים מופלאים מבינתנו, הוא ז"ל שישב ועסק בתורה יומם ולילה, וכל כולו היה שקוע בתורה ועבודת ה', אינו מוצא את עצמו מוכן כראוי לקבלת התורה, עניויות ותמימות שכזו חושבני שאינו נמצא עוד כיום, אצל צדיקים קדמונים מצינו זאת שתמיד אחזו בעצמם שלא יצאו ידי חובתם עדיין.

(שיח יצחק עמ' מב)

ה'חתונה הגדולה' וה'חתונה הקטנה'

בחודש סיון שנת תרנ"ט נערכה שמחת נשואי הרבנית מרים ע"ה [בתו היחידה של הרה"ק האדמו"ר הפחד יצחק' מביאין זי"ע] והיו כמה מהחסידים שזרעם היתה תמיד לבוא לבאיאן לחג השבועות, ובשנה זאת לא הגיעו ליו"ט ודחו לבוא לכבוד החתונה, כשבאו הקפיד עליהם הרבי ואמר "מלאזט אוועק די חתונה [יום חתונת] צוליב די חתונה" מניחין את החתונה הגדולה והעיקרית ומעדיפים לבוא לחתונה הקטנה...]

(כתבי הרה"ק ר"י הורנשטיין)

נוסעים אנחנו...להר סיני

סיפר הגה"ח רבי חיים ברים זצ"ל: כשביקר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע מביאין בארה"ק, ושהה בה מלפני ל"ג בעומר עד אחר שבועות, לקראת חג השבועות עלו אנ"ש החסידים מרחבי ארה"ק והמושבות לחסות בצל קדשו. בערב שבועות, כשנכנסו לקבל שלום, בקשוהו החסידים מעיר תל אביב שלקראת השבת הבא "שבת נאך שבועות" יתור למענם ויבאו לשבות בתל אביב. נענה אדמו"ר הק' ואמר בכמין פליאה, "יעצט פארט מען צום בארג סיני"...

הכיצד יתכן שבני ישראל נרדמו בבוקר 'קבלת התורה'?

ידועים דברי הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע המובאים בספרה"ק 'עבודת ישראל' מהמגיד הק' מקאזניץ זי"ע שאמר כדרכו בקודש ללמד זכות על ישראל, בבאיור הענין שבני ישראל נרדמו בליל קבלת התורה והיה הקב"ה צריך להקיץ, כי היות שהיו אז בני ישראל אחרי עבודה של מ"ט ימי הספירה ובפרט אחר העבודה הגדולה מיום ב' סיון ושלוש ימי הגבלה שבהם הכינו בני ישראל את עצמם בהכנה דרבה לקראת קבלת התורה בעבודה גדולה ומחשבות קדושות, וממילא מרוב העבודה נפלה עליהם ליאות ועייפות, וע"כ חשבו שמן הנכון לנוח קצת בלילה שלפני קבלת התורה כדי שיהיה להם כח ומוחין חדשים שיוכלו לקבל את התורה למחרת בבוקר במחשבה צלולה כראוי, ובאמת שעל שינה כזאת אפשר לומר מתוקה שנת העובד.

אלא שהם נשאר עלינו לבאר למה צריכים אנו לתקן מה שהם שינו אז, כיון ששינתם הרי היתה בכוונה טובה כהכנה דרבה לקבלת התורה.

אכן י"ל ההסבר בזה, כי כשאנו מגיעים ליום חג השבועות ואנו מתבוננים בעבודתם של בני במדבר,

אותו הדור דעה שיצאו ממצרים שהכינו עצמם בכל כוחם בעבודה רבה וביגיעה עצומה לקבלת התורה בימי הספירה ובפרט בשלושת ימי הגבלה, וכדברי הרה"ק מברדיטשוב הנ"ל, שהיו צריכים להאמין ולבטוח בבחי' שהוא הנותן לך כח לעשות חיל, שיתן להם גם כח לקבל את התורה בחיות ובהתעוררות כראוי.

וכשמתבוננים בזה ממילא אנו מרגישים בעצמינו שעדיין יש לנו עבודה רבה כדי לתקן את נפשותינו כי עדיין אנו עומדים רחוק ממדרגה זאת שתהיה שנתנו בבחי' מתוקה שנת העובד, ובראותנו את מיעוט עבודתנו והכנתנו בימי הספירה שהיינו צריכים לעבוד בתיקון המידות ובזיכור חומר הגוף ועדיין לא עשינו מה שהיה מוטל עלינו לעשות, וע"כ אנו מתעוררים בזאת לתקן מה שנוכל עוד לתקן, וע"כ אנו נעורים כל הלילה כדי לתקן את מה שחסר לנו בעבודת ההכנה לקבלת התורה, כי ברצוננו להשלים ולהשיג עדיין מה שנוכל להכין עצמנו שלפני קבלת התורה.

לייגע עצמו לגלות מה שנסתר

אמר החידושי הרי"ם זי"ע במתן תורה היה חשך ענן וערפל להראות שד"ת צריך לייגע עצמו לגלות מה שנסתר.

(אמרי אמת)

להתפלל על הגשמייות בחג השבועות

הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם (פסחים סח): היינו כי כל יום טוב יש בו איזה עשיה גשמית, אבל בשבועות הוא זמן קבלת התורה והוא כולו רוחניות ועלולים לשכוח מן הגשמייות, על כן אמרו ר"ל בעצרת בעינן נמי לכם, לבקש על בריאות הגוף ועל הפרנסה בכדי שיוכלו לעבוד את השי"ת.

(אמת ליעקב - סאדיגורא)

'בעינן' נמי 'לכם'

זה גם כוונת הגמרא (פסחים סח): הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, "בעינן" הוא מלשון תפילה (עי' תרגום אונקלוס בראשית מה, כב), בעצרת לאחר קבלת התורה שגם בגשמייות מעורב הרוחני כדאי להתפלל על לכם על הגשמי כיון שגם הרוחני נכלל בו.

(ישמח ישראל - טשורטקוב. עיי"ש שהסביר שקודם חטא עץ הדעת היו הגשמי והרוחני צמודים... אך לאחר החטא יעשה פירוד בין הרוחני והגשמי... ובעצת מתן תורה נתיחדו שנית הרוחני והגשמי)

*

מתאמריה בשם הרבי מלובלין ז"ל כי הקב"ה כאשר משפיע דבר אחד אז נפתחים צינורי השפע של כל הדברים הנצרכים ודי לבקש מאת הקב"ה על דבר אחד בשבועות, לקבל שפע התורה, וממילא יעזור ה' שנקבל השפע בכל הפרטים, רפואות וישועות ופרנסה בהרחבה וחיים ארוכים וטובים וגאולה שלימה במהרה בימינו.

(גנוי ישראל - טשורטקוב שבועות תרפ"ה)

בחג השבועות הוא זמן המובחר להתפלל על גידול הבנים בדרכי התורה

הזמן היותר גדול כעת הוא זמן קבלת התורה הקדושה, הזמן של כי הם חיינו ואורח ימינו ובהם נהגה יומם ולילה, העיקר בעת קבלת התורה לקבל על עצמו לא לנתק ח"ו את השרשרת מקבלת התורה עד

עתה ולהבא, זה רק ע"י החינוך על דרכי התורה והמסורה. ובוודאי בזה היום צריכים להיות כל התפילות על זה הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בליבנו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה ע"י גידול הבנים על דרכי התורה הק'.

(אביר יעקב - שבועות)

בשבועות נדונים על הרוחניות - וממילא גם על הגשמייות

כה אמר רבינו

האדמו"ר זי"ע:

מסאדיגורא: בכל המועדות האדם נדון על

הגשמייות, אבל בחג השבועות נדון על

הרוחניות, כי האמת הוא כשהשי"ת יעזור

לאדם ברוחניות ויטב ממילא גם בגשמייות, כי כשישראל יעבדו

את השי"ת בודאי יושפע להם שפע ורב טוב.

זהו 'הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם', היינו שבחג

השבועות העיקר תלוי בעבודת בני

כפי מה שיספרו ויזכרו מדותיהם,

כדכתיב וספרתם לכם וגו' - היינו

שיזכרו את ה"לכם" - כי

היה בפסח היה כל האור בכח

השי"ת בלתי התעוררות

ישראל, אבל ב'שבועות'

העיקר תלוי בעבודתם של

ישראל, וזהו 'הכל מודים דבעינן נמי

לכם'.

(אמת ליעקב - שבועות תרל"ה)

בית המנסת לתורה ולתפילה שטפנשט
כולל אברכים לעין - לפרט'ג
כולל אברכים לתורה - אחר'ג
דחוב מר"ש"ל 13 ב' ב'ק

תלמוד תורה
"תורת אמת" שטפנשט
גני הילדים
כנות ת"ת

מכונה לוישה קטנה כלל חסידות
הר"ף 35, אלעד

בית המנסת
בית שטפנשט - גבעתיים
בית שטפנשט - גבעתיים
רח' רמב"ם 1 גבעתיים

כולל אברכים - בית נוסת - מדרשיה
מ"רוב מתנדבים לנעקים

המנסת אורחיים וא"ל ב'רומניה
ל'קבוצת אורחיים - ברומניה מראש
מרתום קבר אברכים ל'האשט' שטפנשט
רח' אליזבת' 2 ש"ל פאקורד - רומניה

מקוה תורה
מפעל קמחא דפסחא
וקמחא דשבטא

עוד יסוע למשפחות ברוכות בימי
החגים ושבועות השנה.

אור מתתיהו
שיעורי תורה בדרבי הארץ, כנס חיוק
וערבי ירחות לעם שבשבות, בהשתתפות
גדולי המשפיעים ומכחי הרבים

הספירה התורנית ומוזיאון
ל'הנצחת היות חפניה
וה'הצגות משפחתיות.

מכון תורני
"תורת אמת - שטפנשט"
להוצאת כתבי רבותינו הקדושים
ל'בית שטפנשט - רח' רמב"ם - גבעתיים.

מפעל האנציקלופדיה
ל'הנצחת חפניה

מספרי המכון יתן להשיג
ב'שפירות המוסדות -
אנציקלופדיה מלכות שטפנשט בית רח' ב"ח

אמונת אמת - שטפנשט
רשף קודש - רח' רמב"ם
טענות מלכים - יסין

עלי ובה.
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה,
ד"ר עניני חפניה מילה

לזכר עולם יהיה צדיק

ביום ג' סיון יומא דהילולא של הגה"צ

רבינו משה סלמון זצ"ל

אב"ק יליו

מנ"כ בהר המנוחות ירושלים
להגעה: גוש ד' חלקה י' במדרגות השניות
אחרי הגישה הראשונה

הבטיח שמי שיעלה לקברו ויתפלל שם
יענהו מן השמים ויהיה לו למליץ ישר

הורבה ראו ישועות בחפליה זו
להזכרה ולהדליק נר:

לשובת נשמת רבינו משה
בן רבינו יוסף סלמון זצ"ל

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל

דבר ה' - כחומה בצורה

לא יוכל העם לעלות וגו', הידועה הרי"ם אמר כי היתה זאת תפלה של משה רבינו ע"ה שדברי ה' יהיו להם כחומה שלא יוכלו לעבור עליהם בשום אופן לעולם.

(שפתי צדיק)

יום הדין לנשמה

שמעתי על קדוש ה' רבינו ברוך [ממעזב] אור עולם, נכד הבעש"ט, שהיה אומר, שהוא מתירא משבועות יותר מראש השנה, כי בראש השנה העיקר והמשפט והדין על הגשמיים, אבל שבועות אמרו חז"ל "בעצרת על פירות האילן", ופירשו בזהר הק' (ח"ב קכא, ובר"מ שם) על גשמות ישראל.

(דברי שלום - פר' במדבר)

א בולקע ארויף אבולקע אראפ

נאמר בשם הרה"ק הרבי ר' ברוך"ל ממעזב' זצוק"ל וכן מהרה"ק הבית אהרן' מקארלין זצוק"ל שתמחו על מה שהעולם רועשים וגועשים מיום הדין של ראש השנה שאז הוא הדין על הגשמיים 'א בולקע ארויף אבולקע אראפ' יותר מחג השבועות שהוא 'הויל רוחניות' היינו שבי"ט שבועות דנים רק על רוחניות לבד.

לקחת חיות מעניני היום התפילות וה'אקדמות' וכדו'

תחת אחד השיחים שח הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין שלא לעסוק הרבה בחשבונות של מה אני ומי אני ומה אני מועיל, ואמר שצריכים לשמוח בסגולות הימים וקב"ה, ולקח חיות מכל דבר פוך דאונענען, פון אקדמות, ולשמוח בהש"ת, וכו'. לא להתעצב מחשבונות של יום מחר: יהודי הוא תורה, היום טוב לי, אנני צריך לעשות חשבונות ולחשוב מה יהיה מחר.

(בית אהרן)

תקון ליל ש'בועות.

פעם ישב חסיד אחד אצל שלחן הטהור של הרה"ק מרח"ץ זי"ע בליל שבועות והרהר בלבו הלא היום צריכים לומר תקון ליל שבועות וכאן אני נמנע מזה, הרגיש הרה"ק מחשבתו ואמר ת'ערוך ל'פני שלחן הוא ראשי תיבות ת'קון ל'יל ש'בועות.

(אוצר שיחות צדיקים)

זריחת שמשו של הרה"ק מטשאארטקוב זי"ע בחג השבועות

רבינו הקדוש עליון רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע, כשנולד ביום שני של חג השבועות תקפ"ז לפ"ק, היה זה בעת שישב רבינו הריז"נער עם תלמידיו הקדושים בשלחן אשר לפני ה', ובאו שלוחים ואמרו לו "מזל טוב" שזו הרבנית הצדקת שרה"ל ע"ה ילדה בן זכר למז"ט, ונגשו החסידים המקורבים אל רבינו ואמרו לו "מזל טוב", ותבעו שיתן להם 'משקה', ואמר הוא זללה"ה "איהר מאנט מיך משקה? איהר דארפט מיר געבן משקה, ווייל איך האב אייך אראפגעבראכט אזא נשמה וואס זיא וועט מקרב זיין יודישע הערצער לאביהם שבשמים". [אתם תובעים ממני 'משקה'! אתם צריכים לתת לי 'משקה' כי הנה הורדתי עבורכם נשמה גבוהה אשר תקרב את לבבות בניי לאביהם שבשמים]

ושמעתי מפי זקן אחד, ששמע מאחד האחים הקדושים של אדמו"ר זללה"ה, שאדמו"ר מרח"ץ זי"ע אמר "שיש בזה"ק ענין מדבר שיש דוד קמא דוד בתרא, ואותו הנולד בחג השבועות הוא דוד בתרא", [שבאמת יום ב' דשבועות הוא לידת דוד המלך ע"ה, לפי הקבלה המסורה בדיניו מפי רז"ל (ר"ה יא), שהקב"ה ממלא ימיהם של צדיקים מיום ליום], וכן קרא את שם אדמו"ר זללה"ה "דוד משה", על שם דוד המע"ה, ועל שם מקבל התורה בחג השבועות.

והענין פלא, שהה"צ המקובל הנורא רבי צבי הירש מזידיטשוב בעת הסעודה בחג השבועות הנ"ל, הניח ראשו על ידיו שהיו מונחים על השולחן, והעמיק מחשבתו באותן היחודים שהיה דרכו בקודש להרהר בהן, פתאום נתעורר ואמר "הא",

"הא" היום ירדה נשמה לעולם שגדולה כמו נשמת דוד, ואפשר הוא דוד בעצמו", ודבר זה מפורסם.

(נשמת כל חי - הספד על אדמו"ר מטשאארטקוב זי"ע מהגה"ח ר' יצחק ובר ע"ה מ"מ דק"ק קאלמינ)

תיקון ליל שבועות - תרי"ג מצוות אין די באמירתם, צריך לקיימם

פעם אחת אצל אדמו"ר הק' משטפנשט נכנסו החסידים מהקלויז להיכלו של אדמו"ר ז"ל, היה זה בליל שבועות ושאל לחסידים אם כבר סיימו לומר ה'תיקון', והפטיר ואמר: אני אמרתי התיקון, וכשהגעתי לאמר התרי"ג מצוות עצרתי קמעה וחשבתי האין התרי"ג מצוות נאמרים כמו מאליהם, הרי אין להסתפק רק באמירתם, התרי"ג מצוות צריך גם לקיימם.

(מליץ סתמין שטפנשט - קס"ו)

רוממות שגב זמן הטבילה ב'קדרותא דצפרא'

בסדיגורא נהגו בחג השבועות לפנות בוקר ללוות את האדמו"ר בלכתו לטבילה ובחזרו בשירה ובזמרה שנמשכה גם בשעת הטבילה, ובחזרו מהטבילה נהג הרבי לקבל בחדרו את זקני החסידים ויחיד הסגולה, ושוחח עמם בעניינים רמים ונשגבים ביותר, והיתה זו אז שעת רצון מיוחדת במינה.

(אביר יעקב - תולדות)

פעם בערב שבועות כשיצא אדמו"ר הק' מבאיאן ליסע למקוה, והיה זה לאחר שעבר להתגורר בבאיאן, והתאכסן בבית ה'פורפונציא' - בטרם נבנה חצה"ק - ועמד אצל המרכבה ופ"א: בשעת מתן תורה היה אז אתערותא דלעילא היו המים באים עלינו כמ"ש אף שמים נטפו, גשם נדבות תניף אלקים מלמעלה עלינו, וכהיום שאנו צריכים לעשות אתערותא דלתתא צריכים אנחנו ליסע ולילך אל המים, ויעל על המרכבה ליסע למקוה המים.

(כתבי הרה"ח רמ"א פישמן ע"ה)

מנהגים בחג השבועות

טעם למנהג שלא לדבר מליל התקדש החג עד אחר תפילת מוסף

הנה כידוע בחג השבועות ישנם מנהגים שונים, א' המנהגים הידועים לאכול מאכלי חלב והטעם כי לאחר שבני קבלו את התורה לא היה סיפק בידם להכין בשר לסעודת יו"ט כי היו צריכים לשחוט ולבדוק ובעיקר היו צריכים ללמוד הלכות שחיטה והמסעף מהם. ולכן החמירו על עצמם וביו"ט זה לא אכלו מאכלי בשר כי אם מאכלי חלב.

והנה אפשר לומר כעין זה על המנהג שנוהגים חסידים ואנשי מעשה כפי המנהג הבעש"ט הק' שלא לשוח שיחה בטילה החל מכןסית היו"ט הקדוש עד למחרת לאחר קדושת 'כתר' בתפילת מוסף דשבועות, דהנה כאשר האדם משוחח 'סתם' דברים בטלים עלול הוא להכשל בדיבורים אסורים כמו לשון-הרע ורכילות וכיו"ב וכיון ששמעו בהר סיני חומר הענין של לה"ר ורכילות באו בהסכמה כי לעת עתה לא ידברו דברים בטלים עד אשר ילמדו היטב ויעיינו בהלכות הקשורות לדיבור. ואולי משום הא נוהגים חסידים שלא לדבר דברים בטלים עד אחר קדושת 'כתר'.

(כ"ק האדמו"ר מבאיאן שליט"א)

לא להפסיק בשיחת חולין עד אחרי מוסף

דין גרמא ביומא דההילולא קדישא דהבעש"ט הק' אשר הזהיר באזהרות "טוב שלא יפסיק בשום שיחה בעולם עד אחר התפילת מוסף, כי אז נגמר עליות כל 'קשוי חתן וכלה' מה שהתחילו בלילה לכנס בהם".

ואם יש בו כח להתפלל באור הבוקר ולא יפסיק כלל בשום שינה מה טוב, אבל עתה בדורות הללו שאין בבני ישראל הקדושים כל כך כח ומוח להתפלל בהשכמה, עכ"פ לא יפסיק שום בר ישראל עד הבוקר בשום שינה בעולם אפילו רגע אחת והוא עד שיטבול במים חיים בקדרותא דשחרא, ואחר סדר זה מותר להניח לישן עד קודם זמן התפילה, ולא יפסיק בשום דבר גשמי בעולם מעת הטבילה של קדרותא דשחרא בסוד עד סוף כל התפילה של שחרית ומוסף, כי אז הוא עת רצון גדול להתפלל ולדבק באמונה ובטחון גדול ביוצר בראשית.

(דמשק אליעזר ח"א סא:)

נוהגים הצדיקים והחסידים להאריך בברכת אהבה רבה ביומא דשבועות

"...מלבד טעם הפשוט כי אז הזמן קבלת התורה להתפלל על פתיחת עינים והארות לימוד התורה לשמה וביר"א כדת מה לעשות, עוד י"ל עפ"י המבואר בתולדות יעקב יוסף עה"ת [פ' וארא] בשם רבו הוא רבינו הגדול הבעש"ט הקדוש זי"ע שנאמר לו מן השמים הטעם איחור ביאת המשיח? מפני שאין מאריכין באהבה רבה עיי"ש. והנה זה מדובר לכל יום מימות החול עאכ"כ ביום הזה חג השבועות אשר מבואר בתיזוה"ק [תיקון כ"א, וברע"מ פ' פנחס] כי בחג השבועות יפקון מן גלותא (עיי"ש בב"ר היינו שאז עכ"פ יצא הפסק עפ"י התורה שנפדה בשנה הזאת) וזהו בחג השבועות אשר הוא זמן הגאולה צריכין להאריך יותר בתפילה בברכת 'אהבה רבה' כדי שלא לאחר ביאת המשיח רק לקרבו ב"ב ודבר בעתו מה טוב.

(שער יששכר)

חג השבועות הילולא רבא דרבינו אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע עבודת ה' במשנת הבעש"ט הקדוש

וכו' באמרינו ונפשי כעפר לכל תהיה צריך לבקש מאוד בכונה נכונה על ענין השפלות, כמו שכתוב בראשית חכמה (שער העונה פ"ג ד"ה עוד דרך אחר) עיי"ש. (סימן מד)

ליזהר מללמד חוב

בתהילים, בשפתי סיפרתי כל משפטי פיך (קט), כמו שאמרנו בר"ח בן דוסא (ברכות לה): כשהתפלל על החולים היה יודע ואומר זה חי וזה מת אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף ופירש מהר"ם ש"ף (ירושלים נחמדים סוף מסכת חולין ד"ה שיר השירים) בשיר השירים (ה, ג) כחוט השני שפתותיך, כמו חוט השנייה היה מודיע הגזר למעלה ליבון העונות (יומא לט) כן שפתיך וכו' זה פי' "בשפתי" סיפרתי כל משפטי פיך.

הבעש"ט אמר שאין גזר על אדם דין אלא אם כן הוא פוסק בעצמו שמראים לו שאחד עשה עבירה והוא פוסק עליו הדין וחיותם זה הדין על עצמו, וכן כתב בספר חסידים (סימן תתשס"ג) והביא ראיה מייחזקאל (טז, ג) גם את שאי כלימתך אשר פיללתך לאחותך, וזהו פירוש "בשפתי סיפרתי", כפי שפסקתי הדין, "כן אספר כל משפטי פיך", כן הדין למעלה.

(גן יוסף)

בנפול אויבך אל תשמה

אמר הבעש"ט ע"ה כי כשאדם שמה ממתק הדינין. ולכך הוטבע בטבע ישראל לשחוק על נפילה, כי בוודאי הוא עליו ח"ו איזה דין וע"י השחוק נמתק.

לכך הזהיר שלא לשמוח בנפילת האויב, רק ידום לה' ויתחולל לו וישכים ויעריב עליהם לבהמ"ד לעבוד ה' ב"ה וב"ש ביותר אומץ והם כלים מאלהים דייקא, משא"כ כששמח בו או מכ"ש כשעושה לו ח"ו ג"כ איזה רדיפה כל דהוא, אזי עושה טובה לאויב ח"ו.

(לקוטים יקרים - נעשכ"ז)

לאהוב את הזולת עם כל מגרעותיו

הבעל שם טוב אמר על הפסוק, "ואהבת לרעך כמוך", כי כמו שאתה אוהב את עצמך אף כי תדע את מגרעותיו וחסרונותיו הרבים, כמו כן תאהב כך לכל איש ישראל אף כי תדע מגרעותיו וחסרונותיו.

(דורש טוב - שבועות תש"ב)

ועושה תשובה, די לו ביסורים קלים האלו וזה תכלית היסורים לשוב בתשובה שלימה.

(ס' נצור חסד)

אין עצה נגד הגאווה

הרה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב ירושלים זצ"ל כשביקש לנסוע לחוץ לארץ בכדי לחפש לו רב, הדריכו אביו הרה"ק ר' אלעזר מנחם מנדל מלעלוב ירושלים זצ"ל כיצד ימצא לעצמו צדיק אמת, וסיפר לו מעשה בתלמידי הבעש"ט ששאלו ממנו בשעותיו האחרונות לחיי חיותו, לאיזה צדיק ידבקו לאחר הסתלקותו, ויאמר להם הבעש"ט הקדוש זצ"ל: האיש אשר יתן לכם עצה כיצד להסיר הגאווה, אותו לא תקחו לכם לרב, כי עצה נגד גאווה - אין בנמצא.

(קובץ אור הגנה גלין שבט תשמ"ח)

הגאווה באה מהעדר הבנה והבושה לפני השי"ת

איתא בספר יושר דברי אמת בעמוד פא: ובאמת שמעתי מזקן אחד ישיש, תוארו כמלאך אלקים, תלמיד מובהק של הבעש"ט, ושמו ר' דוד מייקאליוב, ששבת עמי בהיותי אצל מחותני בק"ק טשארני אוסטרא, שאמר שבדורות הללו מתגבר מאות הקליפה של הגבהות, כמו שאמרנו בגמרא (סוטה מט) בעיקבות משיחא חוצפא יסגא.

והטעם מחמת שהם דורות שפלים והם רחוקים מן השורש, כמו עקביים שהם רחוקים מהן הראש, לזאת מתגבר הגבהות עליהם מאוד.

כי זהו סימן, כל מה שאדם שפל במעלה יותר, הוא יותר מתגדל, כמו ששגור בפי העולם זה, כי הגבהות בא מהעדר הבנה והבושה לפני השי"ת שממלא כל עולמן, וכל מי שמרוחק ממנו יותר על ידי עבירות ופשעים, הוא עז פנים יותר וגבה לב.

וצריך להזהר בזה הרבה מי שרוצה להתקרב להשי"ת, אף על פי ששונא הגבהות, אבל דבר זה הוא בלב, בכל עת הלב מתהפך לתאוה לאהוב השבח ולשנוא הגנות, ואין בדור הזה נקי מזה כלל, אפילו הצדיקים הגדולים.

זולת יחידי סגולה בני עליה שזכו לקבל אולפן מפי הבעש"ט זל"ה ותלמידיו ואחזו בנתיבתם, חולתם הכל נלכדים בפח זה, כמו שאנו רואים בעוה"ר בדור הזה הקטטה והקנאה השי"ת ירחם עלינו.

וצריך לבקש מאוד על זה מלפני השי"ת שיעזרנו על זה, ובפרט בעת אמירת אלקי נצור

אודות עבודת הבעש"ט הק' בהשרשת האמונה בבני ישראל

ביום חג השבועות הוא הילולא של הבעש"ט זי"ע ועכ"ל, נוכל לומר כי יש לו שייכות גדול עם יום קבלת התורה, כי ידוע שעיקר התועלת אינו לספר מופתים או רוח"ק ממנו, אלא העיקר הוא להתבונן בזה שסלל לנו דרך העבודה ביראת ה', הוא צפה ברוח קדשו כי יהיו ימים אשר עמינו יתרפה מתורה ותפילה על כך התבונן לחזק האמונה והבטחון ובה יחזרו לאט לאט אל המטרה.

כפי שסיפרו מהרב בעל התניא זצ"ל שהיה תלמיד המגיד זצ"ל זי"ע ועכ"ל, שאמר דאצל רבינו הקדוש היו המופתים תחת הספסלים ורוח הקודש שאבו בכדים, אבל לא ע"ז השגחנו אלא חיפשנו ולמדנו ממנו דרכי העבודות, וכו'...

(הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע -

גנזי ישראל שבועות תרפ"ז)

ע"י שהפיהו בפשוטי עם זיקי אמונה ואהבת ה' ותורתו - עי"ז יש לנו קיום עתה

מחזיקים אנו תודה להבעש"ט ולהמגיד ז"ל על שהפיצו והשרישו אמונה עמוקה בלבבות בני ישראל, ובזכותה אנו מחזיקים מעמד עד אתה, ולולא הם מי יודע מה היה גורלנו.

גם לפנייהם היו גדולים וקדושים אשר הפיצו תורה ויראת שמים, אך כל ענינים היה בבני תורה יודעי ספר, אבל את פשוטי העם, את ההמון, הזניחו לגמרי, ויצא מזה, שנתרבו עמי הארץ, ונתהוה ריחוק גדול ביניהם ובין תלמידי חכמים, ובמדה ידועה גם שנאה להתלמידי חכמים, וממילא גם לתורה, אבל שיטתם של הבעל שם טוב והמגיד ז"ל היתה, ככתוב (שמואל ב' יד, יב): "לבלתי ידח ממנו נדח", כל השתדלותם היתה לקרב את פשוטי העם, ולהפיח בהם זיקי אמונה, וחיבה לתורה ולומדיה.

(נזר ישראל - להרה"ק ר' ישראל מטשורטקוב זי"ע)

המאמין שיסורים הקטנים הם

מהשי"ת ועושה תשובה, די לו בכך, וא"צ לקבל יסורים גדולים

על מה דאיתא בגמ' תכלית היסורין שאפי' הושיט ידו ליתול שמים ועלה אחת כמבואר שם, ביאר מרן הבעש"ט זל"ה, שהמאמין שכל זה אינו במקרה אלא בהשגחה פרטית ותיכף ירא וחרד

המשך סגולת מלכים מעמוד 9

מלא לוגמא מי המקוה בפיו וילך עם פיו המלא מים ויזלוף על היולדות.

(כפ' יתרו בהגה כ"ה)

י. סגולה למי שחושש בעיניו, בשם בעל שם טוב זי"ע, בימי הקיץ שעולה על פני מי המקוה כעין תנמי ירקרק ירוקים ככרתי זהו רפואה לרחוץ בהם העינים.

(פ' יתרו שם בהגה הנ"ל)

יא. קבלה מבעל שם טוב זי"ע כשאדם צריך למקוה וטובל עצמו פעם אחת, לא יזיק לו טבילה זו בשום אופן.

(פ' יתרו אות ט"ו)

טו. סגולה בשם בעל שם טוב זי"ע אם פוגעין בדרך אדם שהוא מקליפה, (כגון עכו"ם) ישתדל שישמע קולו, היינו שאדם דקליפה ידבר איזה דיבורים, וינצל מכל דבר רע.

(עקב בסוף הגה י"ז)

טז. סגולה בשם בעל שם טוב זי"ע שאחד לא יתן לחבירו סכין במתנה.

(ראה בהגה ו')

יב. סגולה בשם בעל שם טוב זי"ע למנוע מלאכול בצלים חיים אפילו על ידי תערובות שמן ושומן וביצים וכיוצא, ואפילו ביום שבת קודש לא יאכלום חיים רק מבושלים, והוא סגולה למנוע חלאים ומכאובים.

(יתרו אות נו ושם בהגה נז)

יג. סגולה בשם בעל שם טוב זי"ע לאכול שומים במוצאי שבת קודש בסעודת מלוה מלכה.

(יתרו אות נ"א)

יד. סגולה בשם בעל שם טוב זי"ע שלא ליתן בבגין חתיכת עץ שאחז בו האש בשעת שרפה ר"ל.

(תזריע הגה ו')

סיפור / בזכות אמירת תהילים - סיפור מהבעש"ט הק'

כמו לקראת מועדי ישראל, הנחוגים אחת בשנה מתוך הכנה דרבה הן בגוף והן בנפש, כך היו רגילים בני העיירה להתכונן ברוב עוז וחדוה, יראה ופחד, לקבל בכבוד גדול את פני קדשו של מרן הבעש"ט הק' זי"ע. אחת לשנה באופן קבוע היה רגיל מרן הבעש"ט לבקר ולשבות בעיירה זו, ואף אכסניה קבועה היתה לו שם בביתו של אחד מנכבדיה של העיירה, ואולי המכובד שבהם, הלא הוא גביר העיירה המכונה ר' יענקל'.

עיירה זו היתה אחת מיני אלפי עיירות ברחבי מזרח אירופה; עיירה טיפוסית לכל דבר. אוכלוסייה מורכבת ברובה מערלים נבערים מדעת ושונאי ישראל, כשמעליהם מושל בכיפה פריץ עריץ. בניהול רכושם, הכולל בתי-מרוח פונדק-דרכים וטחנות-קמח למיניהן, אשר מהם שאבו הכנסות קבועות, ידעו הפריצים כי אין להם על מי לסמוך כי אם על היהודים חרצי-הכפיים וישרי-הלב. וכן, למרות 'אהבתם' ליהודים אלו, היו מחדשים מדי שנה תוך צירוף שניים את חזקי-השכירות עם אותם יהודים, עד לשנה הבאה.

כל ימות השנה היו יהודי העיירה תמימי-הלב וירא-האלקים עסוקים עד למעלה מראשם בעבודתם ובפרנסתם, שקועים בעולם החומרי על המחיה ועל הכלכלה. משום כך היו כה שמחים כל שנה מחדש לקבל את פניו של הבעש"ט הק', אשר בעת עשותו את השבת במחיצתם היה מרעין עליהם טל של תחיה וחיוק, משריש בהם אמונה בבורא יתברך ושמחה בתורתו ובמצוותיו, ומעלה אותם מעט מתוך החומריות ועבודת-הכפיים בה היו שקועים. היו שזכו להתעלות בתפילתם, והיו שהתעוררו לחזק את קביעותם בתורה בלימוד חומש, משניות ועין-יעקב, כל אחד עד היכן שהגיע בכוחו ובשכלו. כך היו מעניינים כל אותם יהודים תונים לביקוריו של הצדיק בעיירתם משך כל השנה. חודשים ארוכים אחרי הביקור היו הוגים בו ומעלים על זכרונם את אותם ימים נשגבים להם זכו ומהם שאבו חיות והתעלות, ובשאר החודשים כבר היו מצפים ומייחלים בכליון עיניים לפעם הבאה בה יפקוד הבעש"ט הק' את עיירתם.

היה זה ביום ששי אחד בהיר, מספר חודשים לאחר הביקור השנתי של הבעל שם, כשלפתע פרצה ונתגלגלה ברחובות העיירה הבשורה המרעישת כי הרבי הבעש"ט הגיע במפתיע אל העיירה. היהודים התמימים נרעשו ונתרגשו: הפלא ופלא! הן עברו כלו אך מספר חודשים מעת שהיה במחיצתם בעת הקבועה, והנה - מה יום מיומיי? הגיע הרבי לבקרם ללא שום הכנה ומקדמת מצידם! השמעה הפכה לשיחת היום ותוך זמן קצר נודע בשערים כי הרבי שוהה בבית-המדרש של העיירה, שם קנה לו שבתה ושם מתענד הוא לערוך את השבת הקרובה. השמעה הלזו הריצה את התושבים לסגור את עסקיהם ובתי-מרוחותיהם במהירות, ולהזדרז לקבל את פני השבת המתקרבת ובאה בצל פני קדשו של הרבי הק'.

תוך כדי הדברים נכנס לביהמ"ד גביר העיירה ר' יענקל', שהגיע אף הוא במרצה ובנשימה טרופה, והחל מחלה את פני הבעש"ט שיואל בטובו לבל ישנה את אכסנייתו, יבוא אף הפעם בהדרת כבוד למעונו המרווח, אבל יעשה שבתו חול בביהמ"ד הפשוט למראה. וכל לתדהמתו ופליאתו של ר' יענקל' ושאר הנוכחים נענה הגביר בשלילה, כשהבעש"ט משיבו כי זאת הפעם כן ישנה את אכסנייתו מהטעם הכמוס עמו וישובת כאן בביהמ"ד. בני העיירה שהספיקו בינתיים להתקהל ולהגיע לביהמ"ד עמדו גם הם נדהמים מסירובו של האורח הנכבד לבוא לבית האכסניה הקבועה. המומים נשארו הם על עומדם אך לא ההינו להקשות על הרב בשאלות. בתמימותם המופלגת, מבלי לחקור

אחר הנסתרות, החלו להתכונן לתפילת השבת מתוך התעוררות והתעלות, כפי שרגילים המה להתפלל במחיצתו של מרן הבעש"ט מדי שנה בשנה.

תפילת "קבלת שבת" וערבית שלאחריה נתפללו בהתעוררות והתרגשות כמימים ימימה. לאחר התפילה, כשחיכו שהבעש"ט יפנה אליהם כרגיל במאור-פנים ויברכם בברכת "שבת שלום" כמו שרגילים הם מאז ומקדם, והנה הבעש"ט מסב אליהם את פניו הק' ומצווה-מבקש שכולם ישארו בביהמ"ד ויתחילו לומר תהלים. אף אחד מבין הנוכחים לא מלאו ליבו להפיר את ההוראה המפורשת של הצדיק, על אף שהדאגה החלה לנקר בליבם כשהם אינם יודעים ממה עליהם לפחד ולהתירא. תמימות ליבם עמדה להם להיות סמוכים ובטוחים על כוחו הגדול של האורח החשוב היודע את אשר לפניו, וכך ישבו ואמרו תהלים ברגש ובנועם עד סמוך לחצות הלילה. או אז הפנה שוב הבעש"ט את פניו הק' לעבר המתפללים, שמהירו להקהל מסביב למקום עומדו. הפעם ציווה עליהם הבעש"ט שילכו לביתם לקדש את השבת על הכוס ולאכול סעודת שבת, ולאחר הסעודה - כך אמר - יחזרו לביהמ"ד להמשיך באמירת תהלים. היהודים הטובים עשו את אשר נצטוו, מיהרו לבתיהם לאכול את סעודת השבת, ותיכף חזרו שוב לבית-המדרש. שוב התחילו באמירת תהלים אשר נמשכה הפעם משך כל הלילה, כשהם חוזרים שונים ומשלים את אמירת ספר התהלים כולו. כל אותו הזמן היה הבעש"ט ישוב לו בפנינתו ליד העמוד, כשהוא משתתף עם הקהל באמירת התהלים בדבקות עילאית, כשמפעם לפעם ראו כי עיני רוחו משוטטות אי שם בעולמות העליונים. כאשר האיר בוקר יום השבת נעמדו כולם להתפלל תפילת שחרית של שב"ק כרגיל מדי שבת, עם קריאת התורה ותפילת המוספין.

לאחר התפילה החלו בני העיירה להבחין בנהרת שמחה המתפשטת על צורתו הק' של הבעש"ט. הוא ברכם בברכת השבת, ומיד פנה אל הגביר ר' יענקל', בעל האכסניה הקבוע שלו, ואמר לו: הנה עתה נתרצית לך; בוא ונלך אל ביתך לסעוד את סעודת השבת כמימים ימימה. הבעש"ט יצא את בית-המדרש כשלצידו מהלך מעדנות בעל האכסניה, ורבים מבני העיירה משתרכים בעקבותיהם. שכן, לא אבו לוותר על השהיה בציליו של הצדיק בעת עריכתו את שולחן סעודת-השבת. מכיון שכן, מיהר ר' יענקל' בעל האכסניה וציווה לבני ביתו כי ימהרו לארגן ולסדר את הבית הגדול שיוכל לקלוט את הקהל הרב. ואכן את ר' בני ביתו של ר' יעקב הגביר, הצליחו תוך זמן קצר לערוך את השולחן לסעודת-שבת רבת: משהגיעה הפמליה הכבודה למעונו של הגביר קידש הבעש"ט על היין, וכולם היסבו לשולחן הטוהר. אלו שלא מצאו מקומם ליד השולחן, נדחקו ותפסו מקומותיהם בצידו החדר, כך שכולם עמדו מסביב והיו שאובין מלא חופניים ממי המעיין הנובע.

משך כל הסעודה היתה ניכרת השמחה על פניו הק' של הבעש"ט, ונתקיים בו ממש "ונהורא ישרי בה בקידושא רבא... דביה תחדי נפשא" של עוז וחדוה יתירה. והיתה שמחתם של בני העיירה על שזכו להמצא בשעה זו במחיצתו עולה ובוקעת עד לרקיע ומוסיפה עוד על מצב-רוחם אשר בלאו הכי היה מרומם מעצם הדבר שזכו במפתיע וכלי שום תכנון להופעתו של הבעש"ט זי"ע בעיירתם.

והנה פתאום, תוך כדי הסעודה, נכנס אל הבית פנימה אחד מגויי העיירה, יוהן שמו. הבעש"ט הק' הבחין ביוהן הנכנס, ולפליאת הכל קרא לו שיבוא לפניו ויאמר את אשר בפיו. יוהן, אשר ברגע הראשון היה נראה כמסתפק אם לספר את אשר בליבו, לאחר שחזר ונצטווה בפיפוש לומר את אשר הוא מסתיר פתח את פיו והחל לספר דברים כהווייתן. אתמול לעת ערב כינס הפריץ אותנו, הכפריים

אשר מכל הסביבה, בכרי הדשא המקיפים את ארמונו, ונאם בפנינו נאום רווי שנאה ונוסף ארס על היהודים הנצלנים והסחטנים אשר עושקים תמיד את פרנסתנו - כך סיפר יוהן לתדהמת הנוכחים. הפריץ קרא לנו להתארגן ולהיות מוכנים לאחת מן השעות הקרובות אשר תיראה לפניו כשעת-כושר לצאת לרחובות היהודים במטרה להשמיד ולהרוג את כל היהודים, להרוס את בתיהם ושללם לבז. בהוראת הפריץ חילקו לנו אנשי רובים וכלי משחית מכלים שונים ושאר מרעין שישיין. כל הלילה חיכינו בעצמת המתנה ליד ביתו של הפריץ, מצפים לאות ופקודה מביתו של הפריץ אדון האזור אשר תורה לנו להתחיל בפוגרום המתוכנן, אלא שמשום מה ההוראה נתמחמה מלבוא. רק זאת שמנו לב כי לפנות בוקר הגיעה מרכבה מפוארת לחצרו של הפריץ, ממנה יצא שר חשוב ומכובד מאוד, והפריץ דנן יצא אל מבואות החצר לקבל את פניו. היה נראה כי הפריץ מתרגש ושמן לקבל את פני אורחו, ויחידו נכנסו אל הארמון פנימה. רק כעבור זמן ארוך יצא אלינו הפריץ וציווה עלינו להתפזר כל אחד לביתו מבלי לפגוע באיש, ולהשאיר בחצר את כלי המשחית שבידינו. כמובן שאנחנו, כל הכפריים המתאספים, לא התחלנו להביך את המתרחש ולהשיג בשכלנו את משגותיו של הפריץ שלנו, שהרי בתחילה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר! אלא שמתוך שהכרנוהו כבר שאלות רבות שנים ומפחד יראתו נמנענו מלשאל שאלות וכלנו התפזרנו לבתינו עיפים ומאוכזבים. כך סיים יוהן את סיפורו המדהים באחד כל היהודים, כשהבעש"ט מנהגן בראשו כיודע את הסיפור.

משסיים נענה הבעש"ט הק' ואמר: הבה ואספר לכם אני את המשך הסיפור ופתרון השתלשלות הענינים. ובכן, הפריץ דנן עשיר גדול כקורח הוא ואין כספו שווה בעיני מאומה. מחמת כך לא קרה אפילו פעם אחת שהיה נשקף ל"מזומנים" כי היה לו מסחורה זו די והותר וכל אוצרותיו היו מלאים מזן אל זן בהן רב. והנה השנה, לאחר שפועליו קצרו את שדותיו, שם אל ליבו כי היבול השנתי הגיע לשפע רב מהרגיל. משראה כי כך צוה עליו דעתו ועמד והעלה את מחיר התבואה לרמה גבוהה יותר מכשיעור, ועמד על המקח מבלי להוריד פרוטה אחת מהמחיר המופלג שקבע. מכיון שכן, כמו סוכם הדבר מראש, הדירו כל סוחרי התבואה את רגליהם מביתו ולא אבו לקנות ממנו את תבואתו. כמובן שהתוצאה לא איחרה מלבוא והזמן העובר עשה את שלו, והתבואה הרבה שהצטברת בעשרות המחסנים והאסמים בהם אוכסנה החלה להיירק, לצעור ולאכזבתו של הפריץ החמדן. או אז קפצו על המציאה מלחכי הפינכה מתוך אנשיו, הלא המה שונאי ישראל שבכל דור דור, ומצאו להם בקעה להתגדר בה. מיד פתחו במסע השמצות ועלילות כאילו שידם של היהודים שנוא נפשו של הפריץ במעל וכי הם אלו שהרחיקו ממנו את הקונים. דבריהם רוויי השטנה קנו שביחה בליבו של הפריץ אשר מטבע ברייתו שונא ישראל מובהק הוא, ומכאן ועד החלטתו להרוג ולהשמיד את היהודים הנמצאים תחת חסותו, הדרך כבר לא היתה רחוקה ר"ל.

לכן, המשך הבעש"ט הק' וגולל את העובדות המסעירות, נאלצנו לעשות את מה שעשינו, ובכח תפילת הרבים שהתפללנו הצלחנו להחיות את ידידו של הפריץ. אותו ש נכבד אשר כבר מן התחלה מן העולם מזה ארבעים שנה, והבאנו אותו לבקר את ידידו הפריץ בביתו. היות והפריץ דנן הכיר את חברו זה רק משכבר הימים, מעת שלמדו יחד בבית-הספר הגבוה שבעיר הבירה, ומאז נפרדו דרכיהם זה מזה מזמן רב, לא ידע הפריץ כי חברו זה כבר מזמן מת ועבר מן העולם. וכשהגיע הבר-מינה לבקרו, שמח לפגשו ולארחו בביתו לשיחה נעימה עם חבר נעורים... עד מהרה שקעו השניים בשיחה

יומין דנשמתא

הרה"ק רבי זאב מזיטומיר בעל ה'אור המאיר' - ה' סיון

רבו המגיד הגדול, שה'אור המאיר' היה מתלמידיו המובהקים.

וידוע הסיפור כי בעת שהסתופף הרה"ק רבי זאב בצל רבינו המגיד הגדול היו התלמידים נוהגים אשר לאחר שהמגיד השמיע דברי קדשו היו יושבים וחוזרים על ה'תורה' שאמר פ"א ישבו התלמידים וחזרו כהגלם על ה'תורה' ורבי זאב עלה על יצועו והיה נראה כישן. והנה נפתחה הדלת ומשמשו של הרבי נכנס ובקש שיפסיקו להגות ב'תורה' של המגיד יען כי המגיד עלה על יצועו ואינו יכול לישן בגלל שהם עוסקים ב'תורה' שלו, והפסיקו, וכעבור שעה קלה, חזר ובקש שוב שלא לעסוק ב'תורה' ואז הרגישו כי רבי זאב מזיטומיר ער והוא הוגה במחשבתו בתורת רבם, ואז הבינו מה גדול עמקותו בתורת המגיד. ואכן המגיד התבטא פ"א ואמר 'א' מבין אויף מיינע תורות איז ר' וועליל זיטומיר'

ונאבד: העמד גברא אחזקתיה גברא באמתה של תורה יתיב, כי כבר נודע ומפורסם ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אשר טרח בטירחא יתירה כמה שנים ללקט אורות א' לא' מפי הרב אור קרן תפארת ישראל בוצינא קדישא האלקי מוהר"ר זאב וואלף מק' זיטאמיר עד אשר חיבור נאה מופלא נחמד למראה הנק' ספר אור המאיר ומתוכו נראה גדול תשוקות ולהבת השומע קולע אל השערה ולא יחטא וסתמא שומע דומיא דמשמע גופא בטר רישא גרידא, עיי"ש עה"ל.

כל דבריו - התורות של הרבי

כשנשאל אודות שם ספרו 'אור המאיר', שנתנו שם וכינוי נשגב זה, נענה מיד ואמר, איך מיין דען מיה, אין מיין דעם רבינ', שהלא הדברי קודש הם של הרבי, דברי קדשו בנויים על יסודות דברי

בס' נפש שמואל (בתוך ס' נפשות חסידות, ח"ב עמ' קסט) מביא: סיפר לי אאזמו"ר הגה"ח מבנילא: עובדא ידענא בתלמיד חכם אחד שנתגדל במדינות המתנגדים לחסידות, וכשעבר לגור במדינת גליצא נתקרב לאדמו"ר הגה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זצ"ל, שפעם אחת התאונן הלה בפני האדמו"ר שאינו מרגיש טעם בספרי חסידות, אמר לו האדמו"ר שילמד בכל יום בספר אור המאיר.

עוד סיפר לי שהרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין זצ"ל אמר שהשוחרט שכתב את ספר אור המאיר היה בעל רוח הקדוש, וחיבר ספר פרקי הנאזר על הלכות טריפות עפ"י קבלה.

[ראה בקובץ שפתי צדיקים (גליון ז) מכתבי קודש מהרה"ק רבי מרדכי מטשורטקוב ורבי ישראל מפיקוב אודות רבי אליעזר שו"ב מוסיאטין בעמח"ס פרקי הנאזר, וכך כותב הרה"ק רבי מרדכי בהסכמתו לספר דרושים עה"ת במעמח"ס פרקי הנאזר שנשאר בכת"י

חג השבועות (תקס) יומא דהילולא דמרן אור שבעת הימים הבעש"ט הקדוש זי"ע

טוב הכל הוא אין ואפס נגד גדולת הבעש"ט, כי שמע מזקינו הרב בעל התניא ששמע מרבו המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שאמר כי הבעש"ט הראיה הגשמיית שלו היה שהיה יכול לראות ד' מאות פרסאות על ד' מאות פרסאות, ובנו של הבעש"ט הרה"ק ר' צבי היה לו ראייה גשמית לראות ארבעים פרסה על ארבעים פרסה, - וסיים הצמח צדק ואמר: לא תסברו שהכוונה על הראיה הרוחנית, כי זה היה בלי שיעור וגבול רק הכוונה על הראיה הגשמית שלו.

בזכות נשמתו הגדולה התנשאו כל הנשמות דורו אמרו הצדיקים על הבעש"ט אשר בזכות נשמתו שהיתה גדולה מאוד היו כל הנשמות שבודרו גדולים מאוד, ס' דובר שלום.

גדלות נשמתו

הרה"ק רבי לייב שרה"ס זי"ע הגיע פעם לאיזה מקום וראה אנשים מספרים ספורי צדיקים, עד שבאו לדבר ולספר מהבעש"ט, ונודעו גופו של אותו צדיק רבי לייב, וענה ואמר: אתם שואלים על התנא הקדוש הבעש"ט, אני אומר לכם מה היה הבעש"ט, אם היה בדור הגאונים היה גאון, ובדור אמוראים היה אמורא, ובדור הנביאים היה נביא, ואילו היה בדור האבות הקדושים היה איש מסויים וכשם שאומרים אלקי אברהם יצחק ויעקב כך היו אומרים אלקי ישראל.

והתחפש לעני והגיע אליו בשבת אחר חצות במקלו ותרימילו כאדם הבא עכשיו מן הדרך, ובמקום שיצעק עליו ויגרשוהו מביתו ויגער בו על החילול שבת, לא אמר לו ר' אליעזר כלום וכיבדו מאוד, והתנהגו אתו בסבלנות עצומה למאד, ולא רצה כלל לביישו, וכשראה זאת אליהו הנביא נתגלה אליו ואמר לו דע שאני אליהו הנביא ולנסותך הגעתי ובזכות זה תזכה לבן שיאיך עיני ישראל.

גדלותו מגיעה מתפילה בכוונה גדולה

הנשמה אמרה להבעל שם טוב שמה שזכה שנתגלו אליו הדברים רזי העליונים, הוא לא מפני שלמד הרבה בש"ס ופוסקים, רק משום תפילה שהיה מתפלל תמיד בכוונה גדולה.

(צוואת הריב"ש)

*

כתב הגאון ר' מאיר בעל המאיר נתיבים תלמידו של הבעש"ט בגדול שבח רבו ח"ל: ידעתי נאמנה שהיתה הנהגתו בקדושה ברוב חסידות ופרישות ביחוד השקיע כוחו ועמלו בעבודה שבלב זו תפילה שהיה מתפלל בהתפשטות הגשמיות ודביקות עצום באלקים חיים.

זפנות ראייתו

הגה"ק ר' מנדל בעל ה'צמח צדק' מלובאוויטש אמר, שכל מה שכתוב בספר שבחי הבעל שם

זריחת שמשו של הבעל שם טוב הקדוש

אביו של הבעש"ט רבי אליעזר, היה מגזע הגאון הק' ר' אליעזר מקראקא אחיו של רבינו הרמ"א והוא היה בן יחיד להוריו, ונולד בזקנתם כשהיו קרובים למאה שנים, רבינו נולד לאביו אחר שהתבשר ע"י אליהו הנביא שיזכה לבן שיאיך את העולם, היה זה אחר שעמד בנסיון וכמסופר בשבחי הבעש"ט שפ"א נשבה ה"ר אליעזר ע"י שודדים ולקחוהו לארץ רחוקה ושמה נמכר לעבד, והמלך של המדינה נתנו לעבדו אצל המשנה למלך ויועץ המלך, פעם היה שם מלחמה גדולה והתייעץ עם המשנה למלך איך להלחם ולא הצליחו לצאת מהמסג שנקלעו אליו, וה"ר אליעזר שהיה עבד נאדונו עשה שאלת חלום והודיעו לו מן השמים איך להתנהג, והוטב בעיני המלך, וגידלו ונישאו מאוד עד שרצה להשיא לו את בת המשנה למלך לאשה, והוא בגדול צדקותו ותמימותו עמד בנסיון ומאס בכל תענוגי הכבוד המדומה הזה והלך מהם וחזר למקומו, ונגלה אליו אליהו ואמר לו שבזכות זה יוליד בן שיאיך עיני ישראל ויקויים בו ישראל אשר בך אתפאר.

נוסחא אחרת מספרת על שר' אליעזר היה דר בכפר והיה מכניס אורחים בצורה נפלאה מאוד, והעמיד שומרים להשגיח על כל העוברים ושבים שיפנו לביתו ושם נתן להם מכל טוב, ובהליכתו היה נותן להם גם נתניה הגונה, והכנסת אורחים שלו עשתה רושם גדול בשמים, ורצה הבע"ט לנסותו אולם אליהו הנביא אמר שהוא ילך לנסותו, והלך

זי"ע, לאחיו הצעיר הרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין, בעת ששוחחו ביניהם מגדול רוממות מדרגות קדושתו וצדקותו של מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הק'. משסיים את הסיפור פנה הרבי מסאדיגורא אל אחיו הרבי מהוסיאטין בשאלה ואמר לו: הלא לכאורה אינו מובן למה היה צריך הבעש"ט זי"ע להטות את עצמו לבוא על ש"ק לאותו עיירה, אם ממילא ראה את הכל ופעל הכל - אם כן היה יכול להשאר בביתו ולפעול ולעשות כמו כן ממקומו? הוא מותיב והוא מפרק: אלא, כך אמר הבעש"ט זי"ע: אם אזכה לפעול להציל את בני העיירה מהגזירה - הרי מה טוב, ואם ח"ו לא - הנני רוצה להיות איתם ביחד ולא להפקירם למשיסה לשיניהם של חיותו ארץ.

[אבן ישראל - להרה"ח רבי שלמה טלינגטור ע"ה]

מכך, ותוך זמן קצר לא יסאר גרגיר אחד של תבואה בכל אסמך המלאים לעיפה. מששמע הפריץ כך יצא אל הכפריים המצפים למוצא פיו ואמר להם מה שאמר, ונתפזרו כולם באכזבה לבתיהם.

עד כאן גולל הבעש"ט הקי זי"ע את סיפור ההצלה והנס שחוו בליל שבת-קודש זה מבלי ידיעתם. ואכן, כפי שאמר להם כך היה, דבר מדבריו הק' לא נפלו ארצה. ממחרת השבת קרא הפריץ לסחורי העיירה וביקשם לעזור לו במסחרו ולהשיג קונים לסחורתו. היהודים, שכבר ידעו את אשר לפנייהם, עשו מה שעשו וסייעו לפריץ ככל יכולתם, והכל בא על מקומו בשלום.

את תורה סיפור זה סיפר מרן הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא, בן מרן קדוש ישראל מרוז'ין

עריבה ונעימה על דא ועל הא. תוך כדי השיחה שאלו השר האורח: מי אלה לך? מה מעשיהם של כל אלו הכפריים העומדים כאן בחוץ מזויינים בכל כלי משחית? ענה לו הפריץ המארח: מחכים המה לפקודתי לצאת ולנקום ביהודי העיירה על מה שגרמו לי הפסד תבואותי. הפסיקו האורח ואמר לו: מה אתה מדבר דיבורים כאלו? הלא אנכי, כל עשרי ורכושי הרב נתעשרתי רק ע"י היהודים. תמיד אני נושא ונותן רק איתם, כי הם הקונים האמינים והישרים שהכרתי מאז היותי לאיש וטובים מהם אין ניתן להשיג. גם אתה - כך המליץ לו - חכה ליום המחר, יום ראשון לאחר השבת של היהודים בני חסותך, קרא להם ליהודים והסבר להם את פניך, ובקש מהם כי יסייעו בידיך להפטר מהתבואה הרקובה. או אז תזכה במו עיניך עד כמה שאני צודק ובטוחני כי לא תצא נפסד

באר חפרזה שרים

ילקוט מתורת רבותינו הקדושים זיע"א בפרשת השבוע

הייליגער שבת במשנת ה'אמרי חיים'

צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש (ה. ב.) הרה"ק ה'אמרי חיים' מו"צ זי"ע דיבר בקדשו כדרכו בקודש וכך אמר: 'צו לשון התחברות צו' נוס' צ'לה ו'רנה, צו את בני ישראל' עם האותיות גימטריא 'שבת קודש'. והיינו שע"י התועדות חברים בצוותא חדא בשבת קודש ושירת שירות ותשבחות לא-ל חי וישלחו מן המחנה' כי צרוע נגרם מלשון הרע, וכל זב היינו פגם ר"ל וכל טמא לנפש היינו חסרון אמונה רח"ל, והמשמאל את הנפש.

(אמרי חיים)

גם מי שגרם לחבירו שיחטא צריך להתוודות

והתודו את חטאתם אשר עשו (ז. ה.) מדוע נאמרה כאן לשון רבים בעת שכל הפרשה מדברת בלשון יחיד? והשיב 'ונתן', ברם מצינו בגמרא שהמפקיד

ממון אצל חברו ללא עדים הריהו עובר על 'לפני עור לא תתן מכשול' לפי שעל ידי כך הוא מביא את הנפקד לירי הכחשה. יוצא אפוא שגם המפקיד יש לו חלק בחטא זה של הנפקד המבקש לגזלו, ולכן גם עליו להתוודות על חטאתו.

(מלא העומר)

*

הקשה הגה"ק בעל ה'שפת אמת' זי"ע מגור מה טעם נאמרה מצוות וידוי שהיא יסוד התשובה על כל החטאים דוקא אצל חטא גזל? ברם, אליבא דאמת הרי כל עבירה היא בכלל גזל, שכן השם 'יתברך' נותן לאדם חיות וכח למען יעשה את רצונו, אם האדם מנצל את הכח והחיות כדי לעבור על רצון הבורא הרי ממילא הוא גזל את קנינו של השם 'יתברך', לפיכך שפיר יאה כאן המצוה של תשובה וידוי.

(שפת אמת)

גודל ענוותנותו של נחשון בן עמינדב

ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב... וקרבנו קערת כסף (י. יב-יג.) מה טעם חזרה ונשנתה פעמיים המלה 'קרבנו'? ברם, כיון שציווה השם 'יתברך' שהמקריב הראשון יהיה נחשון בן עמינדב, בא נחשון לידי יסורים בוושה ומיריות, באמרו לנפשו מי אני ומה אני כי אזכה מכל הנשיאים להיות המקריב הראשון? ויסורי בוושה אלה היו כה חשובים בעיני השם 'יתברך' כאילו הקריב את עצמו קרבן, זהו שאמר הכתוב 'ויהי המקריב את קרבנו נחשון' היינו, שקודם כל הקריב נחשון את עצמו, ורק לאחר מכן נאמר מה היה קרבנו אשר הקריב ככל הנשיאים קערת כסף אחת וכו'.

(מאור ושמש)

שבת נאך שבועות

ואלו הם דבריו הק' של בעל "עבודת ישראל" מקוונץ:

"עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, רצ"ל כשלא עשה תשובה ולא העיר את עצמו תיכף בתחילת ספירת העומר אל יאמר שאין לי עוד תקוה אלא "עד ממחרת השבת השביעית תספרו", רצ"ל כל זמן שיש אפילו יום אחד מהספירה תספרו רצ"ל תוכל להאיר ביום זה כל החמשים יום על ידי תשובה והקרבנות מנחה חדשה לה' אח"כ ב'שבועות' יראה לקרב את עצמו מחדש להיות מונח בין דרועין דמלכא וזהו מנחה חדשה לה'."

אשר בינתיים כבר שב לאיתנו, והים נקרע שוב, פעם שניה, במיוחד בעבורם. כן הוא בחג קבלת-התורה, שאפילו אלו שהתאחרו, משום מה, ועדיין לא קיבלו את התורה בשבועות, הניחו להם מן השמים מקום וזמן, והוא הוא שבת זו, לקבל בו עליהם את התורה.

מעניין לציין כי דברים אלו של ה"בית אברהם" הינם פתח גדול לדופקי בתשובה לאחר זמן מתן תורתנו, שכן ידועים הם דבריו של הרה"ק בעל "עבודת ישראל" המגיד מקוונץ (ראה להלן) בהם הוא כותב כי גם ביום ה"חמישים" שלאחר המ"ט יום של ספירת העומר עדיין אפשר לתקן, והרה"ק מסלונים מפליג ומאריך את הזמן עד "שבת נאך שבועות".

"שבת נאך שבועות" - הזדמנות נוספת להשיג את ענייני החג

בספה"ק "בית אברהם" להרה"ק מסלונים זצ"ל, מביא בפרשת נשא, שאביו זצ"ל היה אומר את הדברים הללו בשם הרה"ק מטשורטקוב זצ"ל, שקדושת שבועות עדיין נמשכת בשבת זו. והוסיף על זה ה"בית אברהם" זצ"ל, שבשבת שלאחר השבועות, כמו שדרשו חז"ל כי בעת קריעת ים-סוף לא היו שם דתן ואבירם, כי הם היו מאלו שאמרו ועשו "נשובה מצרימה". לאחר ששמעו שהים נקרע לכל ישראל, חזרו ובאו לשפת הים

המשך באר ההלכה מעמוד 8

עובר בגניעת כלי לכלי בלי שיש רוטב ביניהם, כמבואר ברמ"א (י"ד סי' צ"ב ס"ח), לכאורה יכל להניח הסיר או התבנית עם מאכלי חלב ישירות ע"ג הפלטה, אלא שהרמ"א סיים שם, (ובסי' צ"ב ס"א), דנהגין להתמייר לכתחילה, וטעם החומות עיין בשו"ת כתב סופר (י"ד סי' ב"ד), וע"ז דרכ"ט (סי' צ"ב ס"ק ק"פ).

[12] ובברכי יוסף (ס"ק) ציין מקורו מתוך לישנא בישא של המן על ישראל בתרגום שני (ח. ב.) ח"ל בתרגום: בחודש סיון עושים ב' י"ט וכו' וקוראים אותו עצרת או חג שבועות, ועולים על גג בית הכנסת שלהם ומתפחים ונפוחים, ומלקטים אותם, ואומרים כשם שאנו מלקטים השושנים והתפוחים האלה, ככה יתלקטו בניהם (של שבועות) מבינינו, ואומרים זה הוא היום שניתנה התורה לאבותינו בהר סיני.

[13] איתא בזה"ק (ח"א רס. ב.) בעצרת על פירות האילן, פירות האילנות מבעי ליה [כי יש הרבה סוגי אילנות, ואם כן מאן פירות האילן, אלא דא הוא אילנא דברבא ותקוף לעילא, פירות האילן כמה דכתיב (הושע י"ז) אני כבשוש רענן ממני פריך נמצא, ע"כ, ובביאור אור החמה כתב הפירות האילן הם ישראל שהם פירותיו של המלך שאמר למלכות ממני נמשך הן הפרי וכוונת המאמר 'בעצרת' שהיא יום שבועות ישראל לכה, הנקראים פירות נדונים ע"י האילן שהוא הת"ת, א"נ פירות האילן הם הצדיקים, חוה ממני פריך נמצא ר"ל אותם הפירות שאתה דבוקה בהם לעולם אותם הפירות ממני הם נמצאים ע"י ממני יצאו אליה, דין אלו הצדיקים אינן נדונים אלא בעצרת וע"י הת"ת שאז הוא מתגלה כסוד תנינת התורה, והכי קאמר בעצרת דין הוא על הצדיקים הנקראים פירות האילן וע"י מי הם נדונים ע"י הת"ת הנקרא אילן וג"כ נקרא תורה ופוקד דינו לתומי תורה, עכ"ל.

וכתב בספה"ק תולעת יעקב (שבועות) כי הפירות ההם הם הנשמות הפורחות מאלילן של הקב"ה והעולם נידון ביום זה על התורה שנתנה בו בשביל עצמם ממנה, והוא אמרם בעצרת נידונין על פירות האילן, בלא השלימה בתורה ובמצות כראוי, עכ"ל, וכ"כ בספה"ק טור ברקת (סימן תס"ב ס"א) כי הנה בעצרת נידון האדם על עסק התורה עץ החיים, אם לא עשה פרי, עכ"ל.

ובספה"ק אמרי פינחס (שבועות אות א' וס' ושי"ת מהרא"י מו"קאויץ בשם הרה"ק רבי רפאל מנעשיי זיע"א), כתב, ח"ל וע"פ קבלה ר"ל פירות האילן העליון (היינו נשמות ישראל), ומה שנוהגין בבתינו לתחוב זמורות האילן בכוחל וקירות, טעם היא בידים, כי במג"א איתא 'להעמיד' דוקא, והטעם להביא לעולם האצילות, עכ"ל.

היא דאפשר שהאיסור הוא רק מדרבנן משום דמחוי כוונה, אבל לענין מעשה דינו בגדל באויר ואין לחייבו, עיי"ש, ועיין בשע"צ (ס"ק) דמשמע דברפחים במים יש חשש דאורייתא, ובברכי יוסף (ס"ק) מהכנה"ג שנתנת ורדים נפתחים במים איסור גמור הוא, ובהגות ערך לחם כתב דחומרא יתיירא הא, דשאני חטים ושעורים במים הם מצמיחים דבר חדש, אבל ורדים נפתח הסתום ואין שם דבר שלא היה מצוי ואין מי שחושש בארץ מצרים, עכ"ל.

[15] ובמנחת פינים (בהוספות לא"ח) ביאר שיטת השקעה"ר דרך בלולב התייר להוסיף משום הידור מצוה, עכ"ל, אולם ע"י שו"ת מהר"ם ש"ק (א"ח סי' ק"ה) סברא הפוכה לחלק בין לולב דמקרי תיקון מנא ומשה"ל לא מותר רק חזרה, משא"כ בענפי אילנות לדעת הרמ"א מותר להעמיד לכתחלה, עיי"ש, ועיין שו"ת מהר"ר קה"ת שהעירו שאולי הוא טעות הדפוס.

[16] אמנם את הפירות הגדלים עליהם מותר לקטוף ולאכול באופן שאינו מזיק לאילן לפי שהרשויות אינן מקפידות עליהן, כי סופם להיקרב, ויש להזהר מאיסור ערלה ופטורים ממעשרות, כמ"כ שיחי הדסים ורחמין פרחים פשוטים וכו"ב שנגדלים ומתריבים, יש להתייר לקטוף באופן ארעי אם עומדים לגחמם, או אם ע"י הקטיפה לא תהיה ניכרת פגיעה ביופי הגינה, עיין שו"ת משנת יוסף (ח"ב סי' קמ"ה).

[17] ועיין שו"ת אג"מ (ח"מ ח"א סי' מ"ג), שאילן שהגזע עומד ברשות ראובן והשורשים והענפים נוטים לחצר שמעון, לדינא דמונא תלוי רק בגוף האילן במקום יציאתו מן הקרקע אם עומד בשדה ראובן אף שכל השרשין וגם הענפים ועליוני של האילן הוא בשל שמעון, הכל שייך לראובן, עיי"ש שהוכיח כן.

ואם הענפים של עץ פרטי מעכבים את מעבר ההולכים על המדרכה, עיין רמ"א (ח"מ סי' תיד) לענין המוציא לבנו וקשו לה"ר דרך אם התרו בו ולא סלקו מפקדין אותו לכל, ובסימן תי"ז ס"ד כתב המחבר שאילן שהוא נוטה לרשות הרבים, קוצץ כדי שיהא הגמל עובר ברכבו, בפתחי חושן (מוקד פ"ח וע"י צ"ח) כתב דמשמע שאם בעל האילן אינו קוצץ אותו לכל אדם לקוצצו.

[18] ועיין שו"ע (סי' רס"ז) שאם נפל מהם פרי לרשות הרבים אם הוא פרי שמאס בנפילתו כגון תאנה מותר לקחתו לפי שהבעלים מתיאשים מהם, ופרי שאינו נמאס כגון יוזימין וחורבין אסור, ופרי מתוק כגון תמרים שבוע"ח אוכלים אוכלים הבעלים מוחלים, עיי"ש, בימינו מצוי מאוד בחצרות פרטיות פירות הדר וכו"ב שהבעלים אינם טורחים לקטופם ומקריבים על העץ, ופשוט שאם נפל ברה"ר מותר לקחתם.

הלכות חג בחג

מהגה"ח רבי יחיאל מיכל פרידמן שליט"א
דומ"צ וראש כולל לדיינים 'חומת המשפט' שטפנשט

עירוב תבשילין

- יח. השנה שיו"ט חל ביום ו' צריך לעשות עירוב תבשילין מעיו"ט, וצריך להקפיד שהתבשילים יהיו מוכנים מע"ש, (דהיתר מה"ת לבשל בשבת, דראוי לאורחים ביו"ט, ולכן צריך שיהיו מוכנים ביו"ט).
- יט. העירוב מפת ותבשיל, ודיעבד די בתבשיל לבד, שיעור התבשיל כזית והפת כביצה.
- כ. התבשיל א"צ צריך להיות מבושל דווקא ואפשר לערב גם בצלי ובכבוש כגון דגים כבושים הערינג או מלפפון חמוץ וכיו"ב.
- כא. אפשר לערב רק בתבשיל המלפת את הפת, כגון ביצים או בשר ודגים.
- כב. אורח שסמוך על שלחן בעה"ב א"צ לערב ויכול לסמוך על עירובו של בעה"ב, (ואם ירצה להחמיר יגביה עירובו של בעה"ב ויזכה שיהיה לו חלק בו).
- כג. אורח שאוכל אצל אחרים וישן בביתו ורוצה להדליק נר יערב ע"ת בלי ברכה, אך אם רוצה להעמיד מים חמים לצורך שבת או שרוצה שיהיה לו אפשרות לבשל אם ירצה יערב בברכה.
- כד. מי שלוקח אוכל מבושל מאחרים הואיל וצריך להעמידו ע"ג פלטה חשמלית וכיו"ב לצורך שבת צריך לערב בברכה.
- כה. מי שנוסע מביתו בערב החג ובני ביתו נשארים בבית ורוצה שיחול העירוב גם עליו וגם עליהם יערב עם שני תבשילים, ושני לחמים, וישאיר עירוב אחד בביתו ואחד יקח עמו.
- כו. מי ששכח להניח עירוב פ"א יכול לסמוך על עירוב של גדול העיר, אבל בפעם שניה בזה אחר זה נקרא פושע ואינו יכול לסמוך על עירוב של גדול העיר, אבל אם פעם השניה ששכח לא היה ברציפות ביניהם שכבר עבר יו"ט אחד ביניהם ואפי' שלא היו צריכים לערב וכ"ש אם עירוב ביניהם יכול לסמוך על עירוב של גדול העיר.
- כז. אם נאכל או נאבד העירוב אין יכול להמשיך ולעשות צרכי שבת ורק יכול לגמור התבשיל שהחל בו ואפי' עדיין לא הניחו ע"ג האש אלא שהכין הבשר לבישול וכיו"ב יכול לגמור.

מלאכות בחג

- ט. ביו"ט הותרו מלאכות אוכל נפש, ובמלאכת הבערה מותר להדליק אש מאש ולא להוציא אש ביו"ט.
- י. אסור להקטין אש ביו"ט וכן לכבות אש, ולכן ידליקו מלכתחלה להבה קטנה לשימוש ביו"ט ואם צריך יגדילו אח"כ.
- יא. מותר להדליק נרות ביו"ט בביהכ"נ אפי' ביום, ונר של יארצייט והזכרת נשמות צריך להשתדל להדליקו בעיו"ט, ואם שכח ידליקו בבית הכנסת שיש מצוה בהדלקת נרות שם.
- יב. בישול ואפי' הותר ביו"ט, וכן אפשר להכין דייסא נמסה ביו"ט ללא שינוי, (ובשבת צריך ב' שינויים א' לשים הדייסא בתחלה וע"ז החלב והמים והחלב לנענע בשינוי מאופן שעושים בחול כגון לנענע שתי וערב).
- יג. ברירה שא"א לעשות מעיו"ט מותר, ולכן מותר לברור עצמות הדגים והבשר כרגיל, וכן אפשר לסנן תה במסננת ביו"ט, וכן לעשות כוס תה עם שקית תה, וכן קילוף פירות וירקות מותר אפי' במקלף.
- יד. טוחן בדבר שמתקלקל מותר ביו"ט, ומותר לחתוך ירקות דק דק ולרסק תפוז"ע בננה אבוקדו כדרכו, וכן למעוך שום במועק, וגבינה קשה שאין מפגי טעם כ"כ ירסקו במגרדת על השלחן ולא בתוך קערה כדרכו בחול, וסחיטת פירות אסורה ביו"ט.
- טו. לצורך רחיצת כלים מותר להשתמש ביו"ט במים מדוד שמש ויש מתירים אף במים מדוד חשמל (כשאין ע"י פתיחת הברז פעולה חשמלית).
- טז. מותר לרחוץ מקצת גופו ביו"ט אפי' בחמין שהוחמו ביו"ט אבל כל גופו אסור ולכן מותר לרחוץ במים מדוד שמש או בוילר לצורך זה ובצונן יש להתיר אף כל גופו ולצורך תינוק או חולה כשיש צורך גדול לרחיצה יש מקום להקל בדוד שמש בודאי וגם במים שהוחמו ע"י דוד חשמל.
- יז. מותר לנקות הפמוטים והנרות לצורך הדלקת נר שבת משאריות חלב ודסקיות מתכת, ועדיף שלא לנקותם בידיים אלא ע"י סכין וכיו"ב.

תפילה בחג

- א. נהגו לאחר תפילת ערבית בליל שבועות כדי לקיים שבע שבתות תמימות תהיינה.
- ב. נהגו עפ"י הזהרה להיות ערים בלילה ולומר התיקון, ולפי האר"י אומרים רק פסוקי תנ"ך ואין אומרים משניות, ובשל"ה וכן בתיקון הנדפסים מופיע גם משניות.
- ג. מי שהולך לישון ומתפלל שחרית אחרי קימתו יכול ללמוד אחר עלות השחר ללא ברכת התורה ולברך אחר הקימה כל הברכות.
- ד. מי שמתפלל כותיקין יש נוהגים לצאת י"ח בברכה"ת והמעביר שינה ואלוקי נשמה ממי שישן בלילה, ונט"י מברך אחר עשיית צרכיו לפני התפלה, ולפי שו"ע הרב אפשר לברך את כל הברכות אף אם לא ישן.

מאכלי חלב

- ה. נוהגים לאכול מאכלי חלב בשבועות, ויש בזה כמה טעמים ברמ"א זכר לשתי הלחם כי צריך לחם מיוחד לבשר ולחם מיוחד לחלב ויש טעמים נוספים, ויש נוהגים לאכול דבש וחלב שנמשלה תורה לדבש שנאמר דבש וחלב תחת לשונך, ומדינא מותר לאכול חלב ואח"כ בשר אפי' באותה סעודה כשעושים הפסק ע"י קינוח בפת והדחה ששונים איזה משקה, אך חוששים לזוה"ק שהב"י פי' שאסור לדבריו לאכול חלב ובשר באותה סעודה, ולכן המנהג לעשות קידוש עם מאכלי חלב ואח"כ לאכול בשר.
- ו. נהגו העולם להמתין חצי שעה אחר מאכלי חלב ואפשר לצרף הזמן של הסעודה עד אכילת הבשר.
- ז. על גבינה צהובה בזמנינו שאין לה טעם חזק אין צריך להמתין יותר ממאכלי חלב רגילים והמחמירים יחמירו לחכות שעה בין גבינה צהובה לבשר.
- ח. יש נוהגים לאכול בליל שבועות מאכלי חלב והמנהג הנכון לאכול בשר בליל יו"ט וגם ביום, ורק להקדים מאכלי חלב לסעודת היום.

מבאר ההלכה

הגאון רבי יעקב יוסף כהן שליט"א דומ"ץ שטפנשט

הלכות ומנהגי חג השבועות

משום איסור טירחה יתירה ואיסור מחזי כמתקן מנא (פמ"ג משב"ז סי' תרנ"ד ע"פ רש"י סוכה מב, א).

מים מוכנים

אם הכין מבעוד יום כלי עם מים לצורך הפרחים יש מתירים גם בשבת וביום טוב להעמיד בתוכו לכתחילה את הפרחים אפילו שעדיין לא עמדו בו (פמ"ג סי' שלו סק"ג ושו"ת"ר סי"ח), ויש אסורים (תוספת שבת סק"א קני המנוה סק"ח וזו"א כלל יא ס"ג), ואפשר דיש לסמוך להקל אם שכח להעמיד מבעוד יום (שעה"צ סקמ"ח).

החזרת הפרחים למים

א. פרחי נוי שעומדים בתוך כלי עם מים מותר בשבת ויו"ט להוציאם מן המים ולהחזירם לתוך המים (שו"ע סי' תרנ"ד) שמכיון שבמים אלו עמדו לא מיחזי כמתקן מנא (ערו"ש).

החלפת מים

ה. אסור בשבת ויו"ט להחליף לגמרי את המים שבאגרטל הפרחים, (שו"ע סי' תרנ"ד), משום איסור טירחה יתירה ואיסור מחזי כמתקן מנא (פמ"ג משב"ז סי' תרנ"ד ע"פ רש"י סוכה מב, א).

הוספת מים

ט. בשבת אסור אפילו להוסיף מים לתוך אגרטל פרחים, אבל ביום טוב מותר להוסיף מים (סוכה מב, א שו"ע סי' תרנ"ד), וי"א שאסור להוסיף בשיעור יותר מכמות המים שיש בכלי, לפי שלא נקרא הוספה אלא החלפה (ערו"ש), וי"א שגם ביום טוב אסור להוסיף מים (שו"ת"ר סי' תש"ס).

קצירה מענף תלוש

א. מותר לקצור פירות מ'ענף אילן' תלוש בשבת ויו"ט (רמ"א סי' שלו ס"ח) וי"א שמותר לתלוש גם פרחים ועלים מן התלוש, ואין בזה משום מוקצה (פמ"ג א"א סי' תכח סק"א וסי' תרנ"א סק"ג), ויש מחזירים בזה (מחזק"ש סי' תכח ועיין שו"ת"ר סי' תרנ"א).

קטיפה בגינה ציבורית

א. בקטיפת אילנות ופרחים יש להזהר מאיסור גזל, עציץ ופריהם ושיחי בושם ושתילים, שנטעו על ידי העירייה ברשות הרבים או בגינות ציבוריות אינם הפקר, והרשויות מקפידות על קטיפתן, ואסור לקטוף מהן בלא קבלת רשות מהאחראי מטעם העירייה^[1].

גינה פרטית

ב. אין צריך לומר שאסור לקטוף ענפים ופרחים בחצר פרטית בלא רשות כל השכנים, וכן אסור לאחד השכנים לקטוף לעצמו פרחים מהגינה המשותפת במידה שהשכנים מקפידים.

ענפים הנוטים לרשות הרבים

ג. עציץ וגדר חי ששורשיהם בחצר פרטית וענפיהם ופירותיהם נוטים לרשות הרבים^[17], או לחצר אחרת הרי הם של בעל העץ ואסור לקטוף מהם (רמ"א חו"מ סי' קס"ט ובתני"ה סי' קנה סקט"ז^[18]).

ה. הדחה - שישטוף פיו במים או יין^[19].

ו. רחיצת הידים - כדי שלא תשאר עליהם ממשות של גבינה, וגם ביום שיכול לבדוק את ידיו אם נשאר עליהם משמונית נהגו לרחוץ (שו"ע סק"ט), רחיצה זו אינה צריכה כלי, ודי לה עד סוף פרק השני של האצבעות, וצריך שירחוץ דווקא במים ויגב ידיו (שו"ע א"ח סי' קע"ג ס"ג).

אכילת בשר לאחר גבינה קשה

ז. אחר אכילת גבינה קשה צריכים להמתין ו' שעות (רמ"א יו"ד סי' פט ס"ב), גבינה קשה היא גבינה בת ששה חודשים (שו"ע סי' שט), או גבינה שתולעת, שטעמה נמשך זמן רב בפה (פ"ו שם סק"ד), וכתבו הפוסקים^[20] שיש להחמיר גם בגבינות הצהובות שבימינו שאע"פ שתולעת יצורם קצר יותר מ' חודשים^[9] מכל מקום תוצאתו כגבינה קשה.

חיינוס מאכלי חלב ע"ג פלטה שבת

ח. הרוצה לחמם מאכלים חלביים (פשיטת'ה' מרקום) ע"ג פלטה חשמלית המשמשת בכל שבת לקדירות בשריות, יכסה את הפלטה עם 'נייר אלומיניום' [שנתקן בערב יו"ט^[21]] שיחצוץ בינה לבין הקדירה החלבתית^[22], וכן לאחר הסרת המאכלים החלביים ונייר האלומיניום יכול להמשיך ולחמם עליה קדירות בשריות.

שתיחת עשבים

א. נוהגים לשטוף עשבים בחג השבועות בבית הכנסת ובבתים, וזכר לשמחת מתן תורה (רמ"א סי' תצ"ד ס"ח)^[23], שהיו עשבים סביב הר סיני שנאמר (שמות ל"ג) גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ה' ההוא, ללמדנו שהיה שם מרעה^[24] (לבוש שם ומפג"ב סק"י).

העמדת אילנות

ב. וכן נוהגים להעמיד אילנות בבית הכנסת ובבתים, כדי להזכיר שבעצרת נידונים על פירות האילן ויתפללו עליהם (מג"א שם ושו"ת"ר סי' תצ"ד)^[25].

מוקצה

ג. 'פרחים' 'ענפי אילנות' 'עלים' וכו"ב שנתלשו, אע"פ שאינם ראויים למאכל בהמה, אם חשב עליהם מבעוד יום לשטוחן לגוי הבית, אינם מוקצה ומותר לטלטלם בשבת ויו"ט (מג"א שם ע"פ רש"י סי' ש"ח ס"ב).

פרחים נפתחים

ד. אסור להעמיד בשבת ויו"ט בתוך כלי עם מים ענפי פרחים סגורים שעשויים להיפתח מלחלוחית המים (רמ"א סי' שלו ס"א)^[26], ואפילו אם כבר היו בתוך המים מבעוד יום ונפלו לחוץ אסור להחזירם למים, מצאיתם זו שכיחה בימינו בפרחים הטריים הנמכרים בערבי שבת ויו"ט [בעיקר במיני ה'ורדים' 'שושן צחור' 'סייפנים' 'מנחת נוי']^[27].

העמדת פרחים במים

ה. פרחים שלא עמדו במים מבעוד יום אסור בשבת וביו"ט להכין כלי עם מים ולהעמידם בתוכו (שו"ע סי' תרנ"ד),

אכילת מאכלי חלב וטעמו

א. כתב הרמ"א (סימן תצ"ד ס"א) ונוהגין בכל מקום לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות, והרבה טעמים נאמרו בזה: א. מפני התורה שנמשלה לדבש וחלב כמו שכתוב (שיר השירים י"א) דבש וחלב תחת לשונך^[1] (פמ"ג ב. זכרון לב' הללם שהיו מקריבין ביום הבכורים, שהוא כמו השני תבשילי שלוקחים לביל פסח, וזכר לפסח וזכר להגינה, כן אוכלים מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר וצריכין להביא עממה ב' לחם על השלחן שהוא במקום המזבח^[2] (רמ"א שם) ג. דאיתא בזה"ר (ח"ג צ"א) שאתו' ז' שבועות היו לישראל שבעה נקיים, וידוע שדם נעקר ונעשה חלב, והיינו מדין לרחמים (מג"א ס"ד) שהמלאך הנקרא השמאל"ל היה קורא תגר לפני הקב"ה שלא ליתן התורה לישראל, והשיב לו הקב"ה היאך אתם רוצים התורה אני כתבתי בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו, ואתם כשבתם אצל אברהם אכלתם בשר בחלב, מיד נסתתם מלאך השמאל, והוה הסוד בפסוק (שמות כ"ג) לא תבשל גדי בחלב אמו, וסמך ליה ה'נא אכ"י ש'ולח מ'לאך ל'פנך^[3] (רן דין לר"ש מאוסרופוליא מאמר יב אות כ"א). ה. דאיתא במדרש (שמו"ר ב' ד') ה' שמות יש להר זה, וחד מנהוג גבונים מלשון נקי כגבינה (שם), ו. כי קודם מתן תורה היו מותר בשר נחירה, ובשעת מתן תורה נאסר והוצרכו לשחוט, ולכ"ז בשבת ניתנה תורה (שבת פ"א) ובאותה שבת לא היה להם בשר שחוטת ולא יכלו לשחוט, והוצרכו לאכול מאכלי חלב, ולזכר זה אנו אוכלין ג"כ מאכלי חלב^[3] (אמרי פינחס).

אכילת בשר אחר גבינה

ב. מדינא דגמרא (חולין ק"ה א) האוכל גבינה יכול לאכול בסמיכות לה בשר, ללא המתנת זמן, ואפילו באותה בעודה^[4], לפי שאין דרך הגבינה להישאר בין השינים וגם אינו מושך טעם בפה (לבוש יו"ד סי' פט ס"ב), אך בזה"ק (ח"ב קכ"ה א) החמירו מאוד שלא לאכול בשר אחר גבינה לא בשעה אחת ולא בסעודה אחת^[5].

ג. אכל גבינה ובה לאכול בשר, צריך לעשות שלושה פעולות נקיים שכן: קינוח, הדיחה, ורחיצת הידים^[6].

ד. הקינוח - שילעס פת או מאכל אחר שירצה, חוץ מקמח תמרים וירקות, שבדבקים אל החניכים ואינם מקנחים היטב (שו"ע יו"ד סי' פט ס"ב), ויבלע אותו (עיין פ"ת סק"י).

על שפת הבאר

ובספד"ק שער ישישך (תנ הביכורים אות י"ח) כתב אמנם באמת לא יתקבל על הלב כלל כי קודם מתן תורה בשלו ואכלו בשר נבלות וטרפות, הגם כי לא נצטוו מכל מקום דאי קיימו זביחה בבחינת אינו מצווה ועושה, כמו שנאמר ביוסף וטבח טבח והכן ודרשו חז"ל (חולין צ"א א) פרע לית ביה השחיטה, אלא לפי דברי הש"ך (יו"ד ר"ס א) ששחיטת כבד פסולה משום שאינו מצווה על הזביחה, הגם ששחיטת קודם מתן תורה מ"מ לא היו מצויים על כך ולא היו שחיטת בר זביחה ולא יכלו לאכול מזה אחר קבלת התורה שנצטוו והיו בר זביחה, עיי"ש.

[4] חולין ק"ה, א אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה גבינה מותר לאכול בשר אלא כמה ישהה בין גבינה לבשר א"ל ולא כלום. [5] ח"ל הוזה"ק בתרומם, ועוד מצאנו [בפישול אן] בשעה אחת או בסעודה שאוכל מאכל לא שהתחבב כאחד [בפישול אן] בשעה אחת או בסעודה אחת, ארבעים יום נראה גדי מקולס בקליפתו אל אותם [המלאכים] למעלה, וטעם טעמה [של הש"ס ויחולות] מתקריבים עמו, וגורם לעורר דינים בעולם, דינים שאינם קדושים, ע"כ, ומש"כ 'שעה חדתא' י"א שהוא כפשוטו 60 קד' וכ"כ בבה"ט סי' תצ"ד בשם הש"ח"ל בין מנהג סקווריא, אמנם רבים נוהגים להמתין שיעור זמן של חצי שעה בלבד. [6] אם המתין שעה שלימה לאחר אכילת גבינה יש מקילים ש"א רחיצה קינוח והדיחה, עפ"י הש"ך (פסקי) שבחמתנת שעה אחר אכילת בשר א"צ קינוח והדיחה, וכן נקטו הרבה פוסקים, ודעת הט"ז (סק"ב) להחמיר, עיי"ש, אך אם לא עברה אלא חצי שעה אין מקום להקל בזה, ויש מחמירים בקינוח והדיחה ונטיילת גם לאחר שעה, וכפי שהחמירו הט"ז (יו"ד סי' פט סק"ב) והיד יודעה (פסקי) להרמ"א בשעה אחר אכילת בשר, והלא כש"ך (פסקי) עיי"ש.

[7] עיין דרכ"ת (פסקי), בשם הכה"ק דאפשר שגם בשאר משקין מועיל הדחת הפה, וכ"כ בחכמ"א (ל"ח מ"א י"ב) שגם שאר משקיה מועיל, וכתב הב"י (יו"ד סי' פט) וכתבו עוד הגהות מיינוניות שמנהגו של ריב"א לאחר שאכל גבינה היה עושה הדיחה לידיו ולפיו והיה

[8] בעוללות אפרים (מאמר קמ"א) שכתב לבאר שבחלבי יש ג' בחינות שנמצאות ג"כ בתורה, א. חלב כל זמן שהתינוק יונק מוצא בו טעם חדש כמש"א בגמ' (ערוכות נ"ג א) מאי דכתיב דדיה יונק בלא על, למה נמשלו דברי תורה לדד, מה הדד הזה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו טעם חדש, כך דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם חדש. ב. כמו שאמר בגמ' תענית (י' א) למה נמשלו דברי תורה למים יין וחלב, מה שלשה משקים הללו אין מתקיימים אלא בפחות כשכלים, אף דברי תורה אין מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה, משא"כ מי שיש בו גאווה אין התורה מתקיימת בו. ג. שהחלב בטבע מביא שינה ומנוחה, כמו שלמדו מהפסוק הנאמר לגבי יעל שנתנה לסיסרא (שופטים ה' כח) מים שאל חלב נתנה, כדי שירדם, וכן התורה גורמת להמתין כשהן כמו שנאמר (משלי א' דב) ושכבת וערבת שנתך, וכן (קולות י"א) מתוקה שנת העובד היינו העובד את ה'.

[9] כלומר שגם בפסח עשין זכר לקרבן פסח הוגינה ולכן לוקחין שני תבשילין, כן בשבועות לוקחין שתי לחמים לזכר שתי הלחם, וכדי שיהיה מוכרח להביא ב' לחמים אוכלים מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר, וכן שאסור לאכול מלחם אחד לבשר וחלב, ההכרח הוא להביא לחם נוסף, והיו ב' לחמים זכר לשתי הלחם.

[10] עיי"ש שכתב ושאלתי שחיטה ניתנה אל"כ במי יום שהיה משה בהר, דאיתא בטורי' זהב (יו"ד ס"א) והשיב מו"ה דוד ישראל נ"י בנו [של רבי בנימין זאב דלי], שבעשרת הדברות מרומז כל המצוות, טעם זה מובא בגמ' בספר גאולת ישראל (אוסטריה תקפ"א) וכע"ז כתב המחנה ברורה (סימן תצ"ד ס"י א) ואני שטעתי בשם גדול אחד, כי בעת שעמדו על הר סיני וקבלו התורה, נתגלה להם כל חלקי התורה כמו שכתב רב עקיבא גאון שבעשרת הדברות כלולה כל התורה וירדו מן ההר ליבם לא מצאו מה לאכול ויכרי כן אם מאכלי חלב, כי לבשר צריך הכנה רבה לשחוט בסכין בדוק כאשר צוה ה' ולקנף חושי החלב והדם ולהדיח וללחול ולבשל בכלים חדשים, כי הכלים שהיו מקודש שבישלו בהם באותו מעל"ע נאסרו להם, ע"כ בחרו להם לפי שעה מאכלי חלב ואנו עושין זכר לזה.

באר בשדה - שטפנשט

סגולות לחג השבועות

מצוה לטבול לקבל תוספת קדושה מבחינת הכתר

ואחר כך באשמורת הבוקר מעט קודם עלות השחר בעת שמשחיר פני הרקיע סוד אילת השחר, אז מצוה לטבול כדי לקבל תוספת קדושה מבחינת הכתר ועליו נאמר (ויקרא לו כה) חזקתי עליכם מים טהורים כי אז המלכות טובלות במקוה העליון, שהוא סוד הכתר שער הנז, ויתקן לה כתר בסוד הטבילה, ואנו גם כן שושבינא דמטרוניתא טובלין עמה, ומוליכין הכלה לבית הטבילה בעת ההיא.

(פרי עץ חיים שער חג השבועות פ"א)
*

וטעם הדבר הוא לפי שאנחנו בלילה הזה עושים ב' דברים, הא' הוא להמשיך את כתר העליון דז"א על ידי עסק התורה כנז, ואחר כך באשמורת הבוקר אנו נעשים שושבינא דמטרוניתא רחל נוקבא דז"א, ומוליכין את הכלה הכלולה לבית הטבילה וטובלת במקוה העליון הנז, שהוא הכתר הנז, וגם אנחנו שושבינא דילה טובלים עמה.

(שער הכוונות)

אם יודע בנפשו שזיק לו עדיף שיעשה טבילת ידיים

המהדרין מן המהדרין מלבד מה שטובלין בערב שבועות, עושים גם כן טבילה בעמוד השחר אחר התיקון, ואם ידע אינש בנפשיה דזיק לו יותר טוב שלא ילך למקוה אלא יעשה טבילת ידיים, מה גם אם השיהיה והאיחור עד דאזיל ואתי הוא גרמא ליה לרוץ בתפלתו כדי להשיג להתפלל עם הצבור דאז מוטב לו שיאמר בנחת ולא בחפזון ובהלה.

(מועד לכל חי סי' ח' אות כ"ה)

טבילת הבוקר הוא בחינת חסד עליון ורחמים גדולים שהוא מושיע מכל הצרות

בחי' המקוה של שבועות היא בחי' מקוה של שער החמישים שהוא שער העליון מנ' שערי בינה,

שהוא בחי' שכל ודעת עליון, וכל מה שמתרבה הדעת מתרבה הרחמנות, כי גודל הרחמים תלוי בגודל הדעת, על כן המקוה זו היא בבחי' חסד עליון ורחמים גדולים שהיא מושיע מכל הצרות, כמ"ש (ירמ' יד, ח) מקוה ישראל מושיע בעת צרה, כי הוא חסד עליון שמושיע מכל הצרות, ועל כן היא גם כל מטהר מכל הטומאות, כמ"ש חזקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וכו', כי אין יסורין בלא עון (שבת דף נ"ה ע"א), ע"כ המקוה מושיע מכל הצרות ומכל היסורים הוא מטהר ג"כ מכל הטומאות ומכל החטאים.

(ליקוטי מהר"ן ח"א נאמר נ"ו אות ז')

הטבילה היא הכנה גדולה אל קבלת התורה

בפסוק במקהלות ברכו אלקים אדני ממקור ישראל (תהלים סח כז), ידוע מספרים גודל תועלת המקוה בשבועות בשעתא דנהר צפרא [עין בפע"ה שער חג השבועות פרק א], והוא הכנה גדולה אל קבלת התורה, הטבילה במקור מים חיים, והוא הנקרא מקור ישראל, כי הוא בחינת אם הבנים, המקור של בן בכור הנחמד, הנקרא "בני בכורי ישראל". וידוע אשר מקו"ה עולה אדני" אלקים, שהם בחינת דין הנמתקים על ידי המקוה, וכמו שרמזו בספרים קומ"ה עזרתה לנז, אשר לנז"י גימטריא אלקים, הנמתק על ידי המקוה שהוא אותיות קומ"ה [עין בדגל מחנה אפרים בליקוטים בסוף הספר ד"ה קומה בשם הרה"ק המגיד מעוזיטש ז"ע]. ולפי המבואר בכוונות לכוון אז במקוה אל שני שמות י"ה של שם ע"ב וס"ג, עיי"ש [בשער הכוונות דרוש א לשבועות], ושמות ע"ב ס"ג עולים קה"ל, על כן נקרא עצרת יום הקהל, כמ"ש בקרא פרשת עקב דבר ד' אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל [דברים ט ז]. וזהו "במקהלות", רומז על חג עצרת, אז "ברכו אלקים אדני", היינו, כי נמתקו אז על ידי המקוה שמות אלו העולים מקו"ה, והוא "ממקור ישראל", בחינת אם הבנים, המקור של בן הבכור, הממתקת כל הדינים בכח הארת שמות ע"ב וס"ג העולים קה"ל. ולזה אדני"י מקור ישראל הוא אלקים, בחינת א"ב, ושל אדני"י מקור ישראל הוא אלקים, בחינת שמות ע"ב וס"ג, ע"כ שכתב האריז"ל בפסוק אלה

מ'ועדי יי"י ר"ת אמ"י, א'ותם ב'מועדס ר"ת א"ב, עיי"ש [בשער הכוונות בדרוש לראש חודש]. ועיקר קבלת עול מלכות שמים הוא על ידי המקוה, כמו שרמזנו בפסוק אשר יעשה לכם היום [שמות יד יג], הנאמר אצל קריעת ים סוף, לאשר הים הוא בסוד המקוה, על כן אשר יעשה עולה מלכות שמי"ם, ותיבת ל"כ"ם היו"ם עולה מקו"ה. ולזה אדני"י ממקור ישראל עולה עול"ל מלכות שמי"ם. וזהו והקרבתם מנחה חדשה לד' [ויקרא כג טז], רמזו והקרבתם אותיות מקו"ה, ואותיות תר"ב עולה במספר עול"ל מלכות. וזהו כי את אשר ד' לחם אלקיהם הם מקריבים והיו קודש [ויקרא כא ו], היינו, בעת שמקריבין שתי לחם בעצרת, אז העיקר הוא תוספת קבלת קדושה על ידי המקוה, הרמז בר"ת ה'ם מקריבים והיו קודש.

(אמרי נועם, דיוקוב, לחג השבועות ד"ה בפסוק במקהלות)

תיקון למדת יסוד צדיק

רזא דמקוה באשמורת דעצרת שעל ידי הטבילה במקוה באשמורת יום זה נעשה תיקון למדת יסוד צדיק, על כן נעמ"י שהיא הר"ת של מ'קבץ נ'דיין ע'למ' ישראל עולה תתק"ס שהיא סוד תתק"ס לוגין שבמ' סאה שבמקוה, לזאת דייקא בחי' צדיק נתקן בעצרת ביום שניתנה לנו התורה שהיא ששה בסיון, יען בהצטרף מספר צדי"ק עם ו' פעמים סיו"ן עולה מספר תתק"ס, לרמז שבוים שישי בסיון נתקן בחי' צדיק על ידי סוד תתק"ס לוגין שבמקוה.

(עשרת יסועה ד"ה סוד וד"ה מה מכת"י)

זריקת מים זה על זה

נהגו כל ישראל לזרוק מים זה על זה ביום שבועות, וגם כן טובלין בטבילה או בטהרת תשעה קבין קודם שחורית לזכרון טל התחיה שהיה יורד עליהם בהר סיני יום מתן תורה, כמו שאמרו רז"ל בשעה ששמעו ישראל הדיבור מפי הגבורה פרחו נשמתן והיו כולם פגרים מתים, אמרה התורה רבון העולמים לחיים נתתני או למתים, מיד הוריד עליהם הקב"ה טל שבו עתיד להחיות המתים וחיו, ועוד הענין הוא זכר לטבילה שכתב הזהו"ק בפרשת אמור דף מ"ז.

(היכל הקודש להמקובל ר' משה אלבאז, עמ' עד"ר בדפ"ח)

להילולת הבעל שם טוב הקדוש - חודש סיון סגולות מתוך ספר בעל שם טוב על התורה

ו. סגולה בשם בעל שם טוב זי"ע לומר אחר הדלקת נר חנוכה זי"ן פעמים ויהי נועם יושב בסתר.

(ס"פ מקץ)

ז. סגולה נפלאה בשם בעל שם טוב זי"ע לבטל הכעס לומר הפסוק במה יזכה נער את ארחו לשמור כדברך.

(פ' ויגש)

ח. סגולה למקשה לילד בשם בעל שם טוב זי"ע שיטבול הבעל במקוה.

(פ' יתרו הג"ה כה)

ט. עוד סגולה למקשה לילד בשם בעל שם טוב זי"ע שיקח הבעל

ג. בספר שבחי בעל שם טוב עמוד ט"ז מבואר בשם בעל שם טוב זי"ע, שר' אלכסנדר שו"ב היה סופר אצל הבעל שם טוב, ועל פי ציווי בעל שם טוב נעשה אחר כך שו"ב, מטעם שהיה לו צער גידול בנים ר"ל, הרי שזהו סגולה לעסוק בשחיטות ובדיקות והוא מסוגל לגידול בנים בעזרת השם יתברך.

ד. שם בספר שבחי בעל שם טוב עמוד ע"ט מבואר סגולה בשם בעל שם טוב שלא להוליך את התינוק על הגשר שקורין גרעבליע, ע"ש.

ה. סגולה בשם בעל שם טוב לומר בכל לילה קודם השינה חרוז זה הוודאי שמו כן תהלותו.

(כן מבואר לעיל ס"פ נח בהגה קס"ה)

קצת סגולות שמצאנו בשם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע

א. שמעתי בשם הבעל שם טוב איש מפי איש סגולה שיהיה הילד בן תורה ליקח על הכוס של הברכה בברכת הברית מילה מי דבש שקורין מע"ד ובמקומות שאין בנמצא משקה זו יוכל ליקח דבש ומים ולהרתיח הדבש בתוך המים בכלי קטנה, ובדוק.

(ס' חק עולם בקונטרס ברית עולם דכ"ג ע"ב)

ב. מהמגיד מטרנובל בשם הריב"ש, לומר בברכת הלבנה, כך לא יוכלו לנגוע בי לדעה, וכך לא יהיה לי ולכל בני ביתי כאב שיניים, ומסוגל לכאב שיניים.

(חק עולם הנ"ל בסדר קידוש לבנה)

מנהג ישראל

בעניין אמירת הפיוט 'י-ה א-לי'

עפ"י כתבי מרן הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל אבד"ק פיאטרא ניאמץ

הרה"ג אברהם יעקב סלמון שליט"א - רב קהל שטפונשט

השחרית, לבין אמירת 'אשרי' שהוא תחילת תפילת המוספים. וממילא כאשר מזכירים נשמות, או בשבת שאומרים יקום פורקן, אז כבר יש הפסק בין התפילות, וע"כ אין צורך לומר הפיוט 'י-ה א-לי'.

מנהג פיאטרא ניאמץ

זקני מרן הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצוק"ל אבד"ק פיאטרא ניאמץ ברומניה, התקין לומר אמירת הפיוט הזה גם בעת שאומרים הזכרת נשמות, וכן אומרים על פי זה בכל קהילות יוצאי רומניה בימינו. בהזדמנות אחת שאל תלמידו האדמו"ר מביאלא שליט"א בעת לומדו עמו בחברותא לשעם מנהגו לומר כן, בעוד שבספרי המנהגים שזכרנו לעיל משמע דאין לאמרו, והסביר לו הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל, דכל האי טעמא לחלק בין מתי שמזכירים נשמות למתי שלא מזכירין הוא בחול' דשם יש ב' ימים, ואז יום אחד אומרים הזכרת נשמות ויום השני אומרים הפיוט הזה, אבל בארץ הקודש דאין ב' ימים יו"ט, אלא יום אחד, אם לא נאמר זה הפיוט כמעט שביטלנו אמירתו ביו"ט.

וראה זה חידוש מצאנו בשמו של מרן גאב"ד ירושלים הגרמ"א פריינד זצ"ל בספר הנהגותיו 'מרא דשמעתא' אות קצב: 'ציוה לומר הפיוט 'י-ה א-לי' גם ביום טוב שמזכירין בו נשמות, ושמעתי עוד שהיה רגיל לומר, דבארץ ישראל אם לא יאמרו הפיוט כשמזכירין נשמות, נמצא דכמעט לא יאמרוהו כלל'. הרי שני נביאים מתנבאים בסגנון, אחד בשבח אמירת הפיוט גם ביום הזכרת נשמות.

ונסיים בפרפרת שהובא משמו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין בספר סיפורי צדיקים מהחוט המשולש (חלק 'מאורות הגדולים' עמוד 24) על פיוט 'י-ה א-לי וגואלי אשר יסד הפייטן שם דק על דק עד אין נבדק, והסביר על זה הרה"ק ז"ל, באומרו: 'דק' [אשר תרגמו לאדיש הוא 'דיען'] דיא ווילסט דינען דעם אייבערשטיין דינען זיך, [בתרגום - אתה רוצה להיות עובד השם, תהיה עובד על מידותיך קודם], השי"ת נקרא 'דק' על דק' על מי שהוא דק מגסות החומריות, כיה"ר.

שלח אורך ואמיתך, אורך דא משיח, ואמיתך דא אליהו, (ראה מדרש תהילים מ"ג בשינוי), המה יחזוני גו' ואבא אל מזבח אלקים, הוא לבחינת הריני כפרת ישראל, וד"ל.

בעת הזכרת נשמות

המנהג שלא לומר פיוט זה ביו"ט שמזכירים נשמות, הוא על פי הכתוב בהגהות על ספר המנהגים של ר' אייזיק טירנא במנהגי אחרון של פסח אות לד), דעל מה שכתב בספר המנהגים שמזכירים נשמות באחרון של פסח, כתב בהגהות 'ואז אין אומרים י-ה א-לי' וכו'.

וכן כתב בספר 'שערי אפרים' על הלכות קריאת התורה לרבי אפרים זלמן מרגליות (שער י אות מ) ח"ל: אחר שסיים הש"ץ ברכת יחדשהו אומר מיד אשרי, אם לא בברכת חודש אייר וסיון שאומר אב הרחמים אחר ברכת החודש, וביו"ט אומרים פיוט 'י-ה א-לי' קודם אשרי, רק ביו"ט שמזכירים נשמות שאומרים אב הרחמים, וכן ביום א' של פסח שמברכין בו טל, או בשמיני עצרת אפי' כשחל בשבת, ולאותן הנהוגין שלא להזכיר נשמות בו ה"נ אין אומרים שמברכין בו גשם, וכן בשמחת תורה אין אומרים פיוט זה, וכן בשבת חול המועד אין אומרים אות, ומתחילין אשרי אחר סיום מי שברך לקהל.

והביא זאת גם בספר 'ליקוטי מהרי"ח' עמוד כ"ה (מנהגי יום א' דפסח): והנה מנהגינו אחר ברכת הפטורה לומר בשלוש רגלים פיוט 'י-ה א-לי וגואלי' חוץ מיום שמזכירין נשמות, והובא בהגמ"נ [למהר"א טירנא] באחרון של פסח ע"ש, ואם חל יו"ט בשבת אומר יקום פורקן, מנהגים לבוש. אך המנהג שאז א"א הפיוט 'י-ה א-לי וגואלי'.

ליתן רווח בין שחרית למוסף

טעם אמירת פיוט זה הוא בכדי ליתן רווח והפסק בין קריאת התורה שהיא סיום תפילת

מתי אומרים אותו

אודות הפיוט 'י-ה א-לי' אשר נוהגים לאמרו קודם מוסף של ג' רגלים, מנהג העולם דאומרים אותו רק ביו"ט שאין בו הזכרת נשמות, דהיינו שלמעשה לא נותר מג' הרגלים לאומרו, זולת יום א' דפסח ויום א' דסוכות, כשאניס חלים ביום השבת, בעוד שבשביעי של פסח של ארץ ישראל, ובשמחת תורה, דמזכירים נשמות אין אומרים זה הפיוט. כן המנהג הרווח בקהילות ישראל וכך איתא (בטעוה) ברוב המחזורים הנפוצים לג' רגלים. אמנם מנהגינו לומר פיוט זה אף כאשר מזכירים נשמות, על פי אשר יסד זקני מרן הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצוק"ל אבד"ק פיאטרא ניאמץ ברומניה, וכפי שיבדורו הדברים לקמן.

למקור הפיוט וכינויו

מקור פיוט זה לא נודע בבירור, אמנם נראה שייסודו בהררי קודש. אשר לראשונה הובא בדפוס נוסח הפיוט במלואו בסידור שער השמים לבעל השל"ה הק' (אמסטרדם, תע"ז, ח"ב דף רל"ז ע"ב). על פי זה יש שטעו לומר שמקורו מתחיל רק מסידור זה, ואכן מכאן נעתק והתפשט לאומרו בקרב קהילות ישראל. אמנם מנהג אמירת פיוט זה כבר נזכר בספר המנהגים שקדם לו (לפינו עותק הנדפס בפראג בשנת תמ"ג, [דהיינו שלשים שנה לפני שנדפס סידור שער השמים עם פירוש השל"ה בשנת תע"ז], ויתכן ויש לו קודמים), ובו כבר מופיע המנהג בדבר אי אמירת 'י-ה א-לי' באחש"פ, ומכאן שפיוט זה ואמירתו בשלוש רגלים, קדום יותר.

העירני דודי הגה"צ רבי טוביה אריה ליב טוביאס זצ"ל דומ"צ ק' ויזניץ ב"ב ורו"כ אטוניה דבקרב קהילות החסידים נהוג לכנות פיוט זה בשם פיוט 'אתיציבה', על שם המשך המילים 'י-ה א-לי וגואלי אתיציבה לקראתך', וכבר מופיע כך בספר שארית ישראל וולדניק (דורשים לשמ"ע"צ): בעת שהיה מנגן הזמר אתיציבה, אמר בזה הלשון: אמר אליהו ז"ל (תב"א פכ"ח), הריני כפרת ישראל כו', באשרי יושבי ביתך, הם אליהו ומשיח, כמו שכתוב (תהילים מ"ג, ג.)

באר בשדה - שטפונשט

הגה"צ ר' זלמן שפירא שליט"א - ראש הכוללים דנאראל

בענין המנהג שלא לומר הפיוט "אתיצבה" כשמזכירים נשמות

לשמו"ע אפילו בפסוק אחד לכן יאמר את ה"ואני תפילתי אחר ובא לציון קודם קדיש.

תענית ציבור במנחה

מאותה הסיבה אין אומרים קדיש אחר הקריאה בתענית ציבור במנחה, מכיוון שאין מפסיק בינו לבין הקדיש שקודם שמו"ע, ואע"פ שאומרים הפטרה, אין זה חשוב הפסק כיוון שהוא שייך להקריאה. (הגהות מנהגים, הובא במ"א הג"ל)

אכן במשנ"ב (תרכ"ב שעה"צ ז') כתב חידוש בשם הרע"א שאם אחר ההפטרה (איירי שם ביוה"כ"פ ולכאורה הוא הדין בכל תענית ציבור) הלכו להתפלל במקום אחר, יאמרו קדיש אחר הקריאה, ומשמע שיאמרו קדיש נוסף קודם שמו"ע, עיי"ש.

מהו המפסיק

בשבתות ויו"ט, וביאור מנהג האתיצבה

עתה נבוא לענייננו, מה שאומרים בשבתות ויו"ט ב' קדישים, אחר הקריאה וקודם שמו"ע, יש לברר מהו הדבר המפסיק שעל ידו אפשר לומר קדיש נוסף, והנה נתבאר לעיל שהפטרה אינה הפסק (כדמוכח מתענית ציבור), יהללו ומזמור לדוד ובנוחה אינו הפסק, (כדמוכח משבת במנחה) ובמשנ"ב (פימן רצ"ב סק"ד) כתב דהמפסיק הוא אשרי, וכן כתב באבודרהם הנזכר שבשחרית סומך על האשרי לומר קדיש נוסף.

ונראה לומר בזה, דאף שאפשר שמדינא סגי בהפסקה דאשרי, מ"מ נהגו להפסיק בהפסק יותר גדול, בשבת איכא יקום פורקן, בראש השנה איכא תקיעת שופר, בר"ח איכא אשרי ובא לציון, נשאר רק ג' רגלים לכן הנהיגו שהמפסיק יהיה או הזכרת נשמות או פיוט זה של אתיצבה, שנראה דנתקן למטרה זו להפסיק בין הקדישים.

ויש להמתיק עוד, מכיוון שיש מזמורים שאינם מפסיקים להפסיק, דהיינו המזמורים הבאים מחמת מנהג כדנתבאר לעיל, נהגו שלא לסמוך על הפסקת האשרי בלבד, כן נראה לומר לכאורה, ויל"ע ולברר עוד בזה.

(ואל תשיבוני ממה שבכל יום אומרים מזמור שיר של יום והוא מספיק לומר קדיש נוסף, ידידע שקדישים אלו הם מסדר התפילה.) [3]

ביאור טעם הנוהגין לאמרו בכל יו"ט

ומה שיש קהילות שאומרים אותו אומרים גם כשמזכירים נשמות, יש לבאר מנהגם ב' אופנים: א' מחמת חביבות הפיוט כבר הוסיפו והנהיגו לאמרו בכל יו"ט, וכמו שמצינו בכמה תפילות כגון בתפילת מגן אבות שבחזרת הש"ץ דליל שבת, שבעצם זה שייך רק לש"ץ וכן נהגין בנוסח אשכנז, אך הרבה מקומות נהגו לאמרם מחמת חביבות, וכן פיוטים בר"ה שנתקנו לש"ץ ונהגו הקהל לאמרם.

ב' נראה לומר דאח"כ בחו"ל זה יוצא הרבה פעמים, אך בא"י לפעמים אומרים אותו רק פעם בשנה, וכגון כשחל א' סוכות ושמח"ת בשב"ק, ובשביעי ש"פ ושבעות יש הזכרת נשמות, יוצא שיאמרוהו רק פעם א' בשנה דהיינו ביום הראשון של פסח, לכן כדי שלא ישתכח המנהג והפיוט אומרים אותו בכל יו"ט, ודו"ק.

למדנו שהאמן שאחר דאמירן בעלמא חשיבי טפי וכגון בתוך ברכות ק"ש עונים רק אמן זה.

ובפוסקים משמע [עיי' ד' אפריים על מג"א רצ"ב סק"ג] שסמיכות קדיש זה לשמו"ע צריכה להיות סמוך ממש בלי שנפסיק אפילו בפסוק אחד, (כגון ואני תפילתי), ולפי דברי הלבוש מובן היטב, דכיוון שענינו הוא שיתחילו יחד צריך שיהיה סמוך ממש.

כשיש קריאת התורה ושמו"ע ואין דבר שבקדושה המפסיק אומרים קדיש אחד

עתה נדון כשיש קריאת התורה וגם שמו"ע ושניהם מצריכים קדיש, זה לאחריו זה לפניו, איך נוהגים.

וכבר ביארנו שאם הם סמוכים א"א לומר ב' קדישים, שכל קדיש צריך שיחול על אמירת דבר שקדושה לפניו, ולכן א"א לומר ב' קדישים.

מנחה של שבת

ומהאי טעמא מבאר האבודרהם מדוע אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה בשבת במנחה, ח"ל: והטעם שאין שליח ציבור רגיל לומר קדיש במנחה אחר קריאת ספר תורה, וכו' מפני שאין אומרים קדיש אלא א"כ אומר שום דבר בתחילה, שכך נהגו לומר במנחה בכל יום אשרי ואח"כ עומד הש"ץ ואומר קדיש, ובכאן אם אומר קדיש אחר קריאת התורה נמצא גומר תפילתו, וכשיויר לפני התיבה להתפלל ויאמר קדיש תחילה נמצא שיאמר על חינום עכ"ל.

וכיוצא ב' ביאר שם במג"א דמכיוון שתיכף אח"כ יאמר הקדיש לפני שמו"ע זה יחול גם על הקריאה, ח"ל "ואע"ג שמפסיקין עד שיגלו הס"ת לא חשיב הפסק דסימא אריכתא הוא." [פרדס לרש"י, הובא במג"א רצ"ב-ה) והטעם שעשו כן ולא להפסיק שיאמרו תיכף אחר הקריאה כבר נתבאר דלשמו"ע צריך להסמיכו (משם).

אכן לכאורה הרי יש הפסק בדברים שבקדושה שהרי אומר הפסוק יהללו ויחשב זה כהפסק לומר קדיש נוסף, כתב המג"א (רצ"ב סק"ב) שמכאן ראה ש"פסוק אחד לא חשיב הפסק" להצריך קדיש חדש, ובפרי מגדים (אשל אברהם ב) שם כתב, אע"פ שאומרים לדוד מזמור לשם הארץ ומלואה וכו' גם זה אינו הפסק מכיוון שאין זה מעיקר הדין [2], ולפי דבריו ממילא מובן היטב מדוע "הללוהו אודה" גם לא חשיב הפסק שגם זה אינו מעיקר הדין, וכן כתב באורחות חיים ספינקא (פ"ק) שהללוהו אודה אינו מהווה הפסק בשביל לומר קדיש נוסף. ובשערי אפרים (שער י' סמ"ו בפתיח שערים הובא במשנ"ב דרשו) כתב שפסוקי ובנוחה יאמר וכו' אינו נחשב הפסק מכיוון שזה פסוקים מלוקטים.

אגב, מטעם זה שביארנו דבמנחה של שבת חל הקדיש שלפני שמו"ע גם על הקריאה נוהגים בחב"ד שאין אומרים הללוהו אודה, ומתחילים קדיש מיד אחר הגלילה ומאריכים באמירתו עד כניסת הס"ת להיכל, וביאור שמכיוון שקדיש זה קאי גם על קריאת התורה רצו להסמיכו לקריאת התורה בכל מה דאפשר.

עוד כתב המג"א (רצ"ב סק"ב) שאם לא היה להם ספר תורה בשבת במנחה, אין אומרים רק קדיש אחד, ואז לא יאמרו ואני תפילתי אחר קדיש, שמכיוון שזה רק פסוק אחד אינו מספיק לומר בשבילו קדיש נוסף, והרי אין להפסיק בין הקדיש

על דבר המנהג שלא לומר פיוט אתיצבה (קה קלי) כשמזכירים נשמות (אגב, מקור המנהג הוא במנהגי מהרי"א), שלכאורה אינו מובן השייכות בין זה לזה, ואגב יבואר בו עוד כמה ענינים מעניני קדיש.

קדיש בכל תחילת תפילה, ואמירת דברים שבקדושה לפניו

קבעו הקדמונים לומר קדיש בתחילת כל תפילה, וכן כשעוברים מענין לענין בתפילה, אכן קבעו שלפני קדיש צריך לומר דבר שבקדושה, וכגון במנחה מקדימים אשרי ורק אח"כ אומרים קדיש, וכן בתפילת ערבית לפי נוסח ספרד אומרים פסוקי שיר המעלות ורק אח"כ אומרים קדיש, וכמו כן בסליחות מתחילים התפילה עם קדיש ומקדימים לומר אשרי, והרי לך ראה שבמנחה יוה"כ"פ שאין אשרי לפניו כיוון שאומרים אותה בנעילה עם ה"ובא לציון" אין אומרים קדיש קודם קריאת התורה.

וא"ת הא גופא צריך טעם יאמרו אשרי במנחה עם קדיש ופעם נוספת בנעילה, כבר נתבאר הטעם באבודרהם דנתקן לומר אשרי ג"פ ביום ולא ד'.

ולפעמים יוצא שיש ב' סיבות הסמוכים זה לזה לומר קדיש, וצריך לומר ב' פעמים קדיש בזה מצינו שאין אומרים ב' פעמים אלא א"כ יש ביניהם הפסק גדול, ואם לאו אומרים רק פעם אחד קדיש.

קדיש אחר קריאת התורה

וכגון קריאת התורה מהווה סיבה לומר קדיש לאחריה, ולא רק בשבת שיש סיבה נוספת לקדיש להפסיק בין קריאת החובה לקריאת המפטיר להורות שאינו ממנין הקרואים כמו שכתבו שם הפוסקים (בסימן רפ"ב) רק גם בלאו הכי עצם הקריאה הוא סיבה לומר קדיש, וכן מוכח מימי השני וחמישי שקוראים בהם ואומרים קדיש אחר קריאת התורה, הרי שקריאת התורה לכשעצמה הוא גם סיבה לומר אחריה קדיש.

והוא הדין בכל אופן שלא היה ס"ת והביאו ס"ת אחר התפילה וקראו אומרים קדיש אחר הקריאה כן כתב הקצות השולחן סימן צ"א (בדה"ד סוף סק"ד).

וכן כתב המשנ"ב בסימן תרס"ט (סקט"ו) שקריאת התורה של ליל שמח"ת צריך קדיש לאחריה.

קדיש קודם שמו"ע

עוד סיבה יש לומר קדיש, והוא לפני שמו"ע, כן כתבו הפוסקים שלפני שמו"ע צריך לומר קדיש, וכלשון השו"ע ר' "שלעולם אין אנו מתחילים תפילה בלא קדיש שלפניה, חוץ מתפילת השחר מפני סמיכת גאולה לתפילה" [1].

ובטעם הדבר כתב הלבוש (בסימן תצ"ב) כדי שיתחילו כל העם בשוה שמו"ע.

ומה שאומרים רק חצי קדיש, יש לציין כאן יסוד חשוב בענין קדיש, דמבואר בשו"ע סימן ס"ו שעיקר קדיש הוא עד דאמירן בעלמא, וכל ההוספות ניתוספו אח"כ, ולכן גם בדיני ההפסקות

סיפור סגולה מהבעש"ט לליל הווא"ך נאכ"ט

לקראת הליל הבעל שם טוב שתחול ביום חג השבועות, נביא בזאת מעשה אחד אשר גם סגולה בו, כנודע בקרב תפוצות ישראל, לאמרו בליל שלפני הכנסת הבן בבריתו של אברהם אבינו ע"ה, כמה גרסאות לזה המעשה וביררנום לעומק בספרינו 'עלי זבח' עניני - הברית מילה הו"ל על ידי מכון תורת אמת שטפנשט ומשם תמצאוהו, להלן אנו מביאים אחד מנוסחי המעשה

ויאמר לו הבעש"ט כן יהיה, אך כי עתה נחוץ אני לדרכי, וליום המוגבל פלוני אתה תאסוף כל החבירים שלך וגם אני אאסוף כל התלמידים שלי ואז נראה עם מי הכח, אך זאת תדע כי אין אני מכשף כלל, רק אנוכי איש קדוש בעל שם, ואין אני ירא מהכישוף. ויגבילו יום אחד, ויתן הבעש"ט ערבון כי לא ישנה ויבא ליום המוגבל, וכן עשה, ויקח את תלמידיו אתו וילכו לשדה לבקעה רחבה, ויעשה הבעש"ט עיגול בתוך עיגול, והוא עמד בעיגול התיכון והתלמידים עמדו בעיגול אחר, ויזהיר להם הבעש"ט כי יסתכלו בפניו, ואם יראו השתנות בפניו אזי ירהרו בתשובה כולם ולא יסיחו דעתם ממנו אף רגע. והאדון הנ"ל עם כל המכשפים עשו גם כן עיגול, ויעמדו אלה נוכח אלה כל היום. וישלח האדון על הבעש"ט נחשים שרפים, מראות איומות, כל חיות היער בהמה רבה, כאלו הלכו בלבות אותם, ובהגיעם לעיגול הראשון של הבעש"ט היו כלא היה, ולא נשאר מהם שריד. וכה עשה המכשף חליפות, פעם חיות היער, פעם כלבים, פעם נחשים, ולא יכלו לעבור את העיגול. אחר כך חגר המכשף שארית כחו וישלח עדר גדול מחזירי היער בגעיתם, והיה זורקים אש מפיהם, והם עברו את העיגול הראשון, ואז ראו התלמידים השתנות בפני הבעש"ט ויהרהרו כולם בתשובה ויקראו אל ה'. ובעזר ה' כאשר הגיעו אל העיגול השני לא נשאר מהם שארית, וכן עשה המכשף שלשה פעמים ולא עלתה בידו. אז אמר להבעש"ט עתה רואה אני כי אפס כחי נגדך, ועתה קח את נפשי כי ידעתי כי המת ממיתנו ואנכי לא אצל מידך. ויען לו הבעש"ט אנכי הגדתי לך כי אינני מכשף כמוך, ורק בעש"ט אנכי, ואם חפצתי לקחת נפשך כבר היית פגר מובס טרם ראית את פני, והייתי יכול להורגך אז בלילה. אך העמדתך לבעבור תדע כי יש אלקים בארץ, אשר כל העובדים אותו באמת לא יגורו ולא יראו מכשפים, אך עם כל זה למען הראות לך כח ה' וגבורתו בלי התאמצות רבה, שאי מרום עיניך והבט אל טוהר השמים כרגע, ויעשה המכשף כן, וייעפו שני עורבים, וכל אחד נקר עין אחת מהאדון, ונשאר עוור כל ימי חייו, וגם כח הכישוף נטל ממנו לבל יוכל עוד לעשות רעה עם שום אדם.

והזהיר עוד הפעם לתלמידים ולהאנשים כי לא ישנו כלל וכן עשו.

ויהי כאשר הגיע שעה השתים עשרה בלילה, ויתחילו הנרות לכבות, והתאמצו התלמידים ולא הניחו, ובין כך ראו והנה חולדה גדולה נפלה בתוך השק, ויסגרו את השק ויאסרו אותו, ויעירו את הבעש"ט, ויצו הבעש"ט שיאסרו את השק הדק היטב, ולשני האנשים צוה שיקח כל אחד בידו מקל אחד ויכו על השק בכל כחם, וכן עשו עד אשר רמז להם הבעש"ט בידו. אחר כך צוה הבעש"ט להחזיר השק ולהשליכו החוצה, ויעשו כן. והתניק ראו חי אותו כי לא חסר לו מאומה, ויכינו עצמם על הברית מילה, ויכבדו את הבעל שם טוב בכיבוד סנדק, ויעשו הברית מילה כדת.

ואחר הברית מילה בקש הבעל ברית מהבעל שם טוב כי ימתין פה על הסעודה, ויספר לו כי האדון מהכפר איש רע הוא, והוא ירא ממנו, ועל כן מוכרח הוא לילך אליו לנשוא אליו מיני מתיקה מהברית מילה, ויאמר לו הבעש"ט לך לשלום. ויבא הבעל הבית לאדון והנה הוא חולה שוכב במטה ועל פניו ציונים גדולים ממכות נמרצות. ויקבל האדון את הבעל הבית בסבר פנים יפות, וישאלוהו מי הוא אצלך, ויאמר איש עברי מארץ פולניא בא אלי הלילה, ונראה כי איש נכבד הוא, והוא הציל את בני ממות, ויספר לו כל הנעשה בלילה לפי תומנו. אז ענה האדון לך מהר לביתך ובקש את האורח שיבא אלי בלי ישונה, וילך הבעל הבית בפני נפש ממנו, כי ירא מאוד פן יקרא דבר מה להבעש"ט ז"ל. ויבוא לביתו, ויחל פני הבעש"ט לבל ירגיז עליו, ויספר לו מכל הנעשה בבית האדון, ויעץ להבעש"ט כי ישלח אליו משרתו לאמר כי אין לו פנאי וכי הוא רוצה תיכף לנסוע לדרכו. ויען הבעש"ט אין אני ירא כלל ממנו, אני אלק. ויהי אחר הסעודה הלך הבעש"ט אליו, ויאמר לו האדון ידעתי כי אתה הייתה בעוכרי, אבל יכולת לי מאשר חטפתי פתאום ואנכי לא ידעתי שום דבר, אבל אם תרצה שנעמוד במלחמת הכישוף יחד ונראה מי הוא גדול בחכמה הזאת, אמתין עד שאחזור לאתני ואז נראה עם מי הכח, כי האדון הנ"ל היה מכשף גדול, והוא הרג את כל בני המוכס הנ"ל בכל חצות לילה כי היה רשע גדול.

בקרב קהילות החסידים נתקדש הסיפור דלהלן כסגולה לספרו בלילה שלפני הברית, מקור הסגולה בספר 'ברית אבות' (מונקאטש תרנ"ח), בקונטרס 'ליל שמורים' אות ד: סגולה גדולה לליל הווא"ך נאכ"ט בעש"ט זי"ע בליל הווא"ך נאכ"ט בכפר אחת במי שמתו לו מכבר ד' בנים בליל הווא"ך נאכ"ט, והילד הה' נשאר חי ע"י רבינו הקדוש. גרסאות שונות נמסרו בסיפור זה, ולפנינו הגרסה הקדומה לסיפור זה שנדפסה בספר 'עדות צדיקים' (למברג תרכ"ה) עמוד 14:

ויסע משם בדרך ג' ימים רצופים, עד כי ביום ג' בערב באו לבית מלון אחד לאיש עברי מחזיק את הארנאנדע [מוכסן חוכר האחוה], והוא לא ידע את הבעש"ט ז"ל, ויודשו ממנו אם יוכלו ללון אצלו - ויאמר לא, והמה ראו כי האיש טרוד מאוד, וגם ראו נרות הרבה דולקים, ויחקור הבעש"ט ז"ל מאתו מהות הדבר ולא רצה הכפרי להגיד לו, ואמר לו אם גם אתם תדעו מה תועילוני, אחת אמרתי או לי על שברי, לא קרה כאלה לשום אדם חוץ ממני. ויפצר בו הבעש"ט מאוד, ויספר לו כי הלילה היא אצלו וואך נאכט אשר צריך מחר להביא התינוק הנולד לו מאשתו לברית מילה כדת, וזה הוא בן חמישי אצלו אשר בהגיע ליל הוואך נאכט גוע התינוק מבלי שום מחלה, ובאם כבר הגיע שעה תשיעית, וירא מאוד כי לא יקראנו אסונו גם בלילה הזאת, ואינו יודע שום סיבה לזאת. ואמר לו הבעש"ט אל תפחד כלל, הכן עצמך מחר לברית מילה, כי אנכי בעש"ט מבטיחך כי יחיה הנער בלי שום אסון. ולב בעל הברית פחד ורחב ויאמר לו יהי כדברייכם מחצית הני אתן לכם ואת ה' אשבח כל ימי, ויען לו אין חפצי בהון, רק תתן פדיון תיכף כך וכך, והכן שני אנשים חזקים יעמדו על רגליהם סמוך לעריסת התינוק, ויחזיקו בידם שק פתוח איש אחד יחזיק את השק בשתי ידיו מעבר מזה והשני בשתי ידיו מעבר השני, ורק ישמרו עצמם מלהתנמנם אף רגע. ולהתלמידים ציוה הבעש"ט כי ישבו ללמוד, והוא בעצמו שכב על מטתו לנח, אך הזהירם באם יפול דבר מה בהשק אזי תיכף יסגורו את השק ויאסרו אותו מלמעלה בחבל, ויעירו את הבעש"ט אם יהיה ישן אז, והוא יאמר להם את אשר יעשו.

סיפור / מעיל הפלאים של הבעל שם טוב

פיאטרה ניאמץ נקראה בעבר בפי כל בשם 'ירושלים דמולדובא', וזאת, על שום תלמידיו החכמים שפיארו אותה, המסורת אומרת כי הבעש"ט הק' הסתתר, בשבעת שנות התבודדותו בהרי הצ'כלאו שלמרגלותיו שוכנת פיאטרה ניאמץ. בית הכנסת העתיק ששרד נקרא 'בעש"ט שוהל', האגדה ההיסטורית מספרת שהנסיך פטרו ראראש אשר התיר ליהודים לבנות את בית הכנסת ולבסוף, כשנאלץ הוא בעצמו להסתתר מפני רודפיו מצא מסתור בבית כנסת זה. השלטונות לא אישרו את בנייתו לגובה, כמתחייב מפסיקת ההלכה שבית הכנסת חייב להיות גבוה מבתי העיר, יהודי המקום התחכמו איפוא ובנו אותו... לעומק, וכך שבכל אופן הוא יהיה הבניין הגבוה ביותר בעיר באותה תקופה.

ביקור הרה"ק מרוז'ין בפיאטרה ניאמץ

זכתה רומניה בכלל ופיאטרה ניאמץ בפרט ואירחה היא את יוצרי החסידות מן הבעש"ט זי"ע בשבע שנות התבודדותו בהרי הקרפטים שבשטח פיאטרה, אף בית כנסת מעץ נשמר בפיאטרה ומיוחס הוא אל הבעש"ט הקדוש בו התפלל, זקני המקום אף הצביעו בוודאות על מקום הליכתו הקבוע של מרן הבעש"ט, כשהיה מתבודד בהרים, סיפור פורסם הוא איך ששני הרים נפגשו זה אל זה בכדי שמרן הבעש"ט הקדוש יעבור על מן העבר האחד אל השני, עד היום הזה נקרא המקום 'בקעת הקדוש' ובפי גויי המקום 'וואליה ז'דאנולוי' על שם הבעש"ט הקדוש זי"ע ששכן שם.

פרק עלום ובלתי נודע מחיי מרנא הבעל שם טוב זי"ע"א מתקופת טרם התגלותו, כאשר התבודד בהרי הקרפטים, ובהם גם העיר פיאטרה ניאמץ השוכנת למרגלות הרי הקרפטים ועד ימינו אנו קיים שריד לפליטה בית כנסת עתיק זה ואף מקוה מיים חים המפכה בקרבת העיר פיאטרה ניאמץ ברומניה, סיפורינו דלהלן נדפס בספרינו 'אנציקלופדיה מלכות שבמלכות' לבית רוז'ין בערך מרנא הבעל שם טוב זי"ע"א.

מצבות מספרות

מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א
רב דקהל שטפנשט

חבמי
רומניה

בבית העלמין העתיק ביאס
בשער הכניסה ניצב לו אהל
קבורת רבינו הקדוש אדמו"ר
הראשון משטפנשט בהמשך
החלקה סמונים להם גדולי
עולם רבנים ואדמו"רים
שכיחנו פאר בעיר יאסי, אחד
הקברים הבולטים והמרשימים
שנותרו לפליטה הוא ציון
קברו של רבינו, וכך נכתב
על מצבת קבורתו לזכרון.
פ"ג הרב הצדיק אדמו"ר ר'
מנחם נחום בן אדמו"ר ר'
ארי לייביש מגזע תרשישים
הנקרא שטעפינעשטער רבי
זי"ע ועכ"א, נ' י"ג סיון תש"ט
לפ"ק ת"נצ"ב'ה.

הרה"ק רבי מנחם נחום מרגליות זצ"ל האדמו"ר מיאס שטפנשט

נסתלק י"ג סיון תש"ט ביאס רומניה ושם מנו"כ בבית העלמין פאקוראד

חזה גיטל ע"ה הייתה בתו יחידתו של הסבא רבי
מנחם נחום מרגליות, כיון שאמה הרבנית פייגא
[בתו של הרבי ר' מרדכי זוסיא טורסקי מהוצלעס-יאס], אשת
רבי מנחם נחום נפטרה כבר שם ביאס, היא עלתה
לארץ בשנות ה-30 יחד עם דודתה אחות אמה
הרבנית מרת דבורה אשת רבי משה לנדמן [בזוו"ר
היתה נשואה לרבי מרדכי העשיל האדמו"ר מבורשא נז"ג להרה"ק
מאפטא אשר על מצבת קברו באהל אדמו"ר יוז'ניץ בבני ברק
נכתב עליו האדמו"ר משטפנשט, ובזוו"ר נישאה לרבי משה לנדמן
מגאלאץ-בני ברק, ומנו"כ בזכרון מאיר ב"ב באהל שהוקם על קברו,
הרבנית דבורה הנ"ל האריכה ימים ונפטרה בגיל 102 בבני ברק],
כאן בארץ אמה נישאה בשנת תש"ז לרבי יוסף

הגדולה לאלוקים - יאסי. באנציקלופדיית 'מלכות
שבמלכות' - בית רח"ן שהוצאנו לאור (ח"ב עמודים
562-558) הבאנו מעט מתולדותיו ותמונתו ומצבת
קברו, עתה ב'מצבות מספרות' ננסה להוסיף
ולהשלים עוד פרטים ממה שידינו הגיעה לעת
עתה.

רבי מנחם נחום מרגליות מיאס - שטפנשט

מספר ר' מנחם נחום בומבך שליט"א מב"ב נכד
הרה"ק רבי מנחם נחום מרגליות זצ"ל, אמי מרת

בכניסה לבית העלמין היהודי פאקוראד בעיר
יאס, מרחק כ- 20 מטרים סמוך ונראה לאהל
קברו של מרן הרה"ק רבי מנחם נחום האדמו"ר
הראשון משטפנשט, בחלקת הרבנים המפורסמת
דעיר יאס, קמה וגם ניצבה לה מצבת קבר גדולה
של "הרב הצדיק אדמו"ר ר' מנחם נחום בן
אדמו"ר ר' ארי לייביש מגזע תרשישים הנקרא
שטעפינעשטער רבי". מי היה אותו רבי מנחם
נחום ועל שום מה נקרא שטפנשט'ער רבי, ננסה
בשורות אלו להתחקות אחרי תולדות חייו והנהגתו
של הרה"ק רבי מנחם נחום מרגליות זצ"ל וללמוד
פרק בחסידות בית שטפנשט ובתולדות יהודי העיר

באר בשדה - שטפנשט

הרחוב שלנו קוסטקי נגרי היה נחל של דם ונאלצנו לברוח לבית של הדוד שהיה מבצר מוגן יותר למשך 3 שבועות.

כעבור תקופה המצב נרגע קצת אבל עדין הסכנה ריחפה באוויר, ואז רבי נחמ'ל הוברח אל ביתנו, אמא טיפלה בו במסירות אין קץ, בישלה לו וכיבסה בגדיו, במשך כל השבוע הוא שהה בחדר צדדי ששכן בסוף הבית, החדר היה מוסתר בארון גדול מחשש שמא יתגלה, בחדרו התפלל ולמד כל השבוע, לקראת שבת קודש היינו מזיזים את הארון והרבי ר' נחמ'ל היה עושה לנו קידוש, אחי מאיר שהיה ילד קטן היה עולה על הכסא כדי לשמוע הקידוש ור' נחמ'ל היה אומר לו שהוא "חוכם גודל", זוגתו הרבנית פייגא נפטרה ביאס מהמחלה בשנת תש"ה, ומאז אמא טיפלה ברבי מנחם נחום במסירות אין קץ. אגב מספרת הגברת לשם כי ההורים שלה היו דבוקים בצדיקים, חגיגת האירוסין שלהם נערכה בחצר הצדיק משפנשט, הכינו את הרבי טוורסקי מקאלראש שאף היה הסנדק של אחי מאיר סגל, אמא מרת לאה לבית מאירוביץ הייתה ילידת העיר ברוהוש, והייתה קשורה גם לצדיקים אלו, כשעלינו לארץ נפגשנו עם בני משפחתו של רבי מנחם נחום מרגליות שלא ידעו איך להודות לאמא על החסד שעשתה בעת שהחביאה את הרבי בביתה משך 8 חודשים.

ברכת השנים מרבי מנחם נחום

כאמור בתו של רבינו עלתה לארץ והיא התגוררה בתל אביב ברחוב יבנה אצל קרובי משפחה "שפירא". שם המשפחה שלה היה אז "גשל" [העשיל] כשם דודתה הרבנית דבורה שעלתה עמה לארץ ונרשמה במסמכים שלה באותו שם.

בגנזכי נכדו רבי מנחם נחום בומבך הי"ו נותר לפליטה מכתב קודש שכתב רבינו לבתו יחידתו, מהמעט שהצלחנו לפענח אנו למדים על דאגתו הרבה לשלומה ולבריאותה, לאר התענינותו משלום הבת הוא מעביר ברכה לאחד מאנ"ש, ומציין כי הגיע אתרוג מארץ ישראל וכי הוא מקוה גם להבא לקבל אתרוג לכבוד חג הסוכות.

ב"ה יום ד' כ"ת

חיים ושלום וכל טוב סלה להבת היקרה ב"ק מרת חוה גיטיל נחי' נצח ב"ה בעד החיים והשלום, אבקש להודיעני מבריתך הטוב ומטוב מוחזק...

מכתב איך צי סע וועט אנקומען ואיני יודע צי סע וועהט ...

ב"ה האתרוג בע"ה קבלתי לנכון בשלימות בשנה שעברה הי' ... הפיטם...

שלחו צי' ר' דוד גרינברג הגם לשלם לע"ע במילוי אי אפשר ואעפ"כ תכתבו, לע"ע אין לחדשות טובות לכתוב ידעתי אז די האסט צער...

השי"ת ירחם עליך ועלינו בכ"י בכלל ובפרט בזה שנה, השי"ת זאל דיר העלפין בכל

קברה של הרבנית אשת רמ"נ מרגליות בתו של הרה"ק רמ"ז מהוצעליעס יאס באהל מיוחד בבית העלמין ביאס

תמונת רבי מנחם נחום מרגליות זצ"ל מיאס שטפנשט

האהל ביאס של חמיו הרה"ק רמ"ז מהוצעליעס יאס בו טמונים גם בתו הרבנית של רמ"מ מרגליות זצ"ל, ובנו ה"ה הרה"ק רבי דוד טוורסקי האדמו"ר השלישי מבראש

אשר בומבך זצ"ל ת"ח ומתמיד עצום שהאריך ימים ונפטר כבן 103 שנים, אמא נפטרה בו' חשוון תשל"ט ונטמנה בקרית שאול.

פעמים רבות שמעתי מרבים מאנשי יאס שעוד הכירו את הסבא רבי מנחם נחום זצ"ל אודות צדקותיו וחסידיהם ופרישותו וכולם הפליגו לדבר אודותיו, רבים מהם הדגישו את אותו דבר שהיה נראה ונדמה כמלאך השם, ראו אצלו מופתים ודמויות הותירה רושם עז על כל רואיו ומכריז.

בימי הפרעות

פרק עלום בתולדות רבי מנחם נחום וקורות יהודי יאסי בימים ההם שמענו השבוע מפי הגברת סילביה [שפרינצא] לשם [לעפלישטיל] תחיל' מרעננה בת ר'

גרשון סגל מיאס, [עלה לארץ בשנות ה-50 בתחילה לשער העליה ומשם לראש"צ נפטר עשירי בטבת תשל"ג ונטמן בקרית שאול] את הרבי ר' נחמ'ל אני זוכרת מיאס, בימי הפרעות והפוגרומים שהיו ביאס אבא היה מגוייס ע"י הליגיונרים, ואמא ניהלה את הבית ביד רמה, הרבי ר' נחמ'ל היה נתין זר שהגיע מרוסיה והיה מסוכן להיות אז נתין זר, ובודאי יותר מסוכן היה להחזיק ולהחביא אותו, ר' נחמ'ל היה על פספורט נגסן, לסבר את האוזן זה כמו שמישהו יחזיק דרכון המאשר שהוא מחבל, [פספורט זה הונפק על ידי משרד נגסן הבינלאומי לפליטים של חבר הלאומים, החל משנת 1922, והיה מיועד לאותם בני אדם שאיבדו את נתינותם, על מנת לאפשר להם לחצות גבולות]. הרבי היה בסכנת מוות תמידית ומיידית, במשך 8 חודשים לקחה אמא סיכון גדול כשהחביאה אותו בביתנו ברחוב קוסטאקי נעגרי 23, ביאס, שם היה גם החנות של הפרוות של אבא וגם דירת המגורים שלנו שהיה במרכז העיר קרוב לביסריקה בארבוני' שהיה המטה של הנאציים, מה שהגביר את ממדי הסכנה, כי הנאציים היו נכנסים תדיר לחנות ומתנהגים בה כמנהג בעלי בתים, הם היו נכנסים עם המדים הירוקים 21 אקדחים חגורים למותנם מה שהגביר את הפחד והבהלה סביבם, כשהם היו נכנסים הייתי מתחבאת מתחת לדלפק המכירות ורומזת לאמא שהירוקים באים דהיינו הנאציים נכנסים לחנות.

אגב על תיאורי הימים ההם שמענו מהגברת לשם הזוכרת בפרוטרוט מדהים את מוראות הימים ההם, עוד הרבה קודם לכן יאס החלה לטבול בפרעות הנאציים הארורים בפוגרום יאס הידוע, הנאציים והלגיונרים הרומנים שיקרו אז שכל היהודים יתכנסו בחצר המשטרה פרפקטורה די פוליס באמתלא מסויימת ואז כולם ישוחררו הם הוציאו כרוזים שכל מי שיבוא יקבל אישור להסתובב בעיר אחרי שבע בערב, אבל כל מי שהגיע לחצר המשטרה נרצח אז ללא רחמים, נחלי הדם זרמו ברחוב והגיעו עד למרחקים עד לקופואו שהיה אחת הגינות בפריפריה ליד האוניברסיטה, גם

הפרטים, ונזכה לראות בארץ הק' עם משיח צדקנו בקרוב יבנה בהמ"ק, הברכה שנה טוב מהנכבד דוד גרינברג בע"ה קבלתי, השי"ת יעזור לו וב"ב בכל הפרטים, אביך המברך בכל טוב סלה, מנחם נחום

הצר שטפנשט ביאס

כדי להבין את הקשר של רבי מנחם נחום מרגליות לשטפנשט צריך להבין במעט את הרקע של שטפנשט ביאס, בתי הכנסת - הקלויזים של שטפנשט היו פזורים ברחבי רומניה, אולם המרכז הגדול של חסידי שטפנשט אחרי העיר שטפנשט עצמה היתה בעיר יאס, וזאת בשל ביקוריו השנתיים של הצדיק בעיר זו, מדי שנה בשנה היה הרה"ק הצדיק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט פוקד את קהילת החסידים וטובשי העיר יאס, שכן היה עולה לפקוד את קבר אביו הטמון בעיר יאס, קהילה זו הצטיינה במיוחד בהיות חסידי שטפנשט בעיר יאס רבים מאוד, ומהם בני עליה, חסידים ואנשי מעשה, בית הכנסת ה'קלויז השטפנשטאי' היה פעיל ומרכזי בעיר יאס ובארכיון גנזי המכון שמורים עמנו מסמכים ופנקס קהילה של שטפנשט ביאס, עשיר בתוכן ומלא בפרטים אודות הפעילות של החסידים בעיר זו וחזון למועד פרסומו.

לאחר הסתלקותו של הצדיק משטפנשט - כ"א תמוז תרצ"ג, נפער חלל עמוק בלבם של יהודי רומניה, וחסידי שטפנשט בכל מקומות מושבותיהם, אלפים מהחסידים נותרו כיתומים ללא אב ומנהיג. כאמור לחסידות שטפנשט היו באותה עת ברומניה שתי מוקדים עיקריים: בעיירה שטפנשט מקום מגורי וקבורת הרבי, ובעיר המחוז יאס מקום קבורת האדמו"ר

הראשון משטפנשט, לשם היה מגיע מרח הצדיק כמלא מקומו כל שנה ושנה ושוהה שם במשך תקופת ההילולא עד אחרי ימי חג החנוכה, שם גם היה לו בית מדרש פעיל ומרכזי, לצד בתי כנסת ומרכזים נוספים הפזורים ברחבי רומניה, משכך חיפשו החסידים משענת ומורה להם דרך בחסידות ובעבודת ה' ובהנהגות היום יום, כמה וכמה אדמו"רים מפורסמים ברומניה קיבלו על עצמם להנהיג גם חלק מחסידים אלו אולם לא

הגה"צ רבי יואל טוביאס שליט"א אבד"ק שכון ו' בב"ב והרה"ג אברהם יעקב סלמון שליט"א בציון קברו בבית העלמין ביאס

קברו של רבי יעקב קאפיל הגר האדמו"ר מפאשקאן טיסמניץ זצ"ל שמילא את מקומו של רבי מנחם נחום מרגליות ברבנות ובאדמו"רות ביהמ"ד שטפנשט ביאס קברו נכרה בסמוך ובין אהל הרה"ק משטפנשט זצ"ל למצבת קברו של הרה"ק רבי מנחם נחום מרגליות זצ"ל

בשם הקודש שטפנשט אלא בשמותם הם, וכך היה שלמרות שהצדיק משטפנשט לא השאיר אחריו בן וממשיך לשושלת הקודש היו לעדת חסידים מנהיגי עדה שהמשיכו את המורשת והמסורת של בית שטפנשט בריכוזי שטפנשט השונים ברחבי רומניה.

רבי מנחם נחום היה מנכבדי ומנשואי הפנים של מתפללי הקלויז בשטפנשט דעיר יאס, אך טבעי היה שלאחר תקופה של אבל ויתמות קיבלו

עליהם חסידי שטפנשט בעיר יאס את רבי מנחם נחום מרגליות שיהיה להם למורה דרך וכמנהיג הקהילה ביאס, רבי מנחם נחום היה איפה למורה ומדריך רוחני לאנשי שטפנשט אנשי בעיר יאס אשר נקשרו לרבי מנחם נחום בעבודתו של אהבה בכל נימי נפשם.

ההסתלקות

עם הסתלקותו ביום י"ג סיון תש"ט, נפער חלל בלבם של יהודי יאס ומתפללי הקלויז השטפנשטאי דיאס, אוהביו ומכריזי מיאנו להינחם ואחדים מהם הריצו אגרות לרבנים ולאדמו"רים רבים כי יבואו למלאות את החלל שנפער, לאחר הסתלקותו הגיע לכהן ברבנות בבית הכנסת הקלויז השטפנשטאי ביאס האדמו"ר רבי יעקב קאפיל הגר מפאשקאן בן האדמו"ר מסטראזניץ (אודותיו בבאר בשדה 298, 343) הלוותו יצאה מבית המדרש הקלויז השטפנשטאי ביאס בארכיון מכוניו היה מצוי עותק ממודעת ההלוויה שלו שהתקיימה ביאס.

אולם החלל הגדול שנפער בהסתלקות הצדיק משטפנשט לא מולא מעולם, ולאחר הסתלקותו הידלדלה הקהילה השטפנשטאית ביאס עד שטיפין טיפין כולם עלו לארץ ישראל מבלי שיישב על כסאו של אותו צדיק אף מנהיג ומדריך.

המצבה שעל קברו

בבית העלמין העתיק ביאס בשער הכניסה ניצב לו אהל קבורת רבינו הקדוש אדמו"ר הראשון משטפנשט בהמשך החלקה טמונים להם גדולי עולם רבנים ואדמו"רים שכיחנו פאר בעיר יאס, אחד הקברים הבולטים והמרשימים שנותרו לפליטה הוא ציון קברו של רבינו, וכך נכתב על מצבת קבורתו לזכרון. פ"ג הרב הצדיק אדמו"ר ר' מנחם נחום בן אדמו"ר ר' ארי לייביש מגזע תרשימים הנקרא שטעפינישטער רבי זי"ע ועכ"א, נ' י"ג סיון תש"ט לפ"ק ת"צ צ"ב.

תמונות:

מכון תורת אמת שטפנשט, דוברות האגודה למקומות הקדושים ברומניה

שהסתובב בהרים והתלונן לפניו. אמר לו הבעש"ט: "כשיבוא הזאב תצעק לעברו: 'ישראל קורא לך!' אכן, כשהתקרב הזאב לעדרו צעק את מה שנאמר לו לצעוק. למרבה הפלא פנה הזאב ורץ לכיוון המקום בו היה נמצא הבעש"ט. הרועים כולם מיהרו בעקבותיו, ושם ליד הבעש"ט תפסו את הזאב וקרעו אותו כדג. הרועה הגוי תפר חלק מפרות הזאב בדש מעילו וכשסיפר את הסיפור המופלא לרבי מרח"ן הראה לו את קצות המעיל והפרוה התפרוה.

(כתבי מרח"ן הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל אבד"ק פיאטרה ניאמץ)

שהיה כבן 115, הרוח"נר שואלו אם הכיר או אם הוא זוכר את הבעש"ט, הגוי השיב: 'בזוה"א. הוא גם סיפר לאדמו"ר מרח"ן שהיה לו גם קשר איתו.

הבעש"ט והזאב

וכך היה סיפור המעשה: הזאבים אכלו פעם אחר פעם את כבשיו, יום אחד פנה אל 'הקדוש' - כך קראו גם גויי הסביבה לבעל שם טוב הק',

המשך מעמוד 12

פיאטרה ניאמץ הינה עיר קיט במרחק של שש עד שבע שעות מן הבירה בוקרשט. היא נמצאת בתוככי מולדובה זו רומניה הישנה. לפני השואה, מתוך 40,000 אלה תושביה מחציתם היו יהודים, ופעלו בה כ-25 בתי כנסת.

הסבא קדישא מרח"ן שמע כי בפיאטרה מתגורר גוי זקן מופלג שזכר עוד את פני מרח"ן הבעש"ט זי"ע, ופעם הגיע לביקור בעיר הזו הצדיק מרח"ן פנה לביקורת הגוי הערל ופגש בגוי בן 90 לערך ושאלו לפרטי הלה הבין למבוקשו ואמר בטח תחפשו את אביו! תיכף אקראנו, והגיע אותו גוי